

Výchovně vzdělávací projekt zaměřený na znalosti a zvláštnosti regionu Bzenecké Dúbravy

Bohuslava Skrálová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bohuslava SKRÁLOVÁ**

Osobní číslo: **H09157**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Výchovně vzdělávací projekt zaměřený na znalosti
a zvláštnosti Bzenecké Dúbravy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti projektového vyučování.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace výchovně vzdělávacího projektu a realizace kvantitativního výzkumu za pomoci dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KAŠOVÁ, Jitka. Projektové vyučování v teorii i praxi. Kroměříž: luventa, 1995. 80 s.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Teorie a praxe projektové výuky. Brno: Masarykova univerzita 2006. 160 s. ISBN 80-210-4142-0.

PETTY, Geoffrey. Moderní vyučování. Praha: Portál, 1996. 380 s. ISBN 80-7178-070-7.

TOMKOVÁ, A; J. KAŠOVÁ a M. DVOŘÁKOVÁ. Učíme v projektech. Praha: Portál, 2009. 176 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

VALENTA, Josef. Projektová metoda ve škole a za školou. Praha: Ipos, 1993. 61 s. ISBN 80-7068-066-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 30. 4. 2012 .....

.....

---

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je zjistit úroveň získaných znalostí o významné lokalitě regionu Bzenecká Důbrava pomocí projektové výuky. Teoretická část zahrnuje vymezení pojmů didaktické výukové prostředky, rámcově vzdělávací program, projekt, projektová metoda, projektová výuka. Praktická část popisuje realizaci výchovně vzdělávacího projektu se všemi metodickými náležitostmi. Závěrečná část ověřuje přínos projektové metody.

Klíčová slova: didaktické výukové prostředky, rámcově vzdělávací program, projekt, projektová metoda, projektová výuka.

ABSTRACT

The bachelor paper deals with the knowledge level obtained by the means of the project education about the significant locality Bzenecká - Důbrava. The theoretical part comprises the specification of the didactic education means, the general educational programme, the project, the project method and the project education concepts. The practical part describes the educational project realization with all the methodic requirements. The conclusion concerns the project method benefit.

Keywords: didactic teaching means, general educational programme, project, project method, project education.

Poděkování

Touto cestou srdečně děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové Ph.D. za odborné vedení, laskavou pomoc a cenné rady, které mi vždy s ochotou poskytla při psaní bakalářské práce.

Děkuji vedení ZŠ Lipov, Mgr. Zdeňce Veverkové a všem žákům 8. třídy, kteří se podíleli na realizaci projektu.

Děkuji také zaměstnanci Vzdělávacího a informačního střediska Bílé Karpaty, o. p. s. Mgr. Vladimíru Šáchovi za jeho připomínky a doporučení k realizaci výchovně vzdělávacího projektu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DIDAKTICKÉ VÝUKOVÉ PROSTŘEDKY	13
1.1 NEMATERIÁLNÍ DIDAKTICKÉ PROSTŘEDKY	13
1.1.1 Metody výuky.....	13
1.1.2 Organizační formy výuky.....	15
1.1.3 Výukové cíle.....	17
1.2 MATERIÁLNÍ DIDAKTICKÉ PROSTŘEDKY	18
2 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY	21
2.1 RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	22
2.1.1 Cíle základního vzdělávání	22
2.1.2 Klíčové kompetence.....	23
2.1.3 Tematické okruhy vzdělávací oblasti Člověk a příroda	25
3 PROJEKTOVÁ VÝUKA	27
3.1 HISTORIE PROJEKTOVÉ VÝUKY	27
3.2 VYMEZENÍ POJMU PROJEKT, PROJEKTOVÁ METODA, PROJEKTOVÁ VÝUKA.....	29
3.2.1 Projekt	29
3.2.2 Projektová metoda.....	30
3.2.3 Projektová výuka.....	31
3.3 PRINCIPY PROJEKTOVÉ VÝUKY	32
3.4 FÁZE PRŮBĚHU PROJEKTU	33
3.4.1 Plánování projektu	34
3.4.2 Realizace projektu	34
3.4.3 Presentace výstupu projektu.....	34
3.4.4 Hodnocení projektu	35
3.5 TYPY PROJEKTU.....	35
3.6 POZITIVA A NEGATIVA PROJEKTOVÉ VÝUKY	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 CÍL VÝZKUMU	41
4.1 METODY VÝZKUMU	41
4.1.1 Didaktický test.....	41
4.1.2 Obsahová analýza textu.....	42
5 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROJEKT	44

5.1	NÁVRH PROJEKTU.....	44
5.2	CHARAKTERISTIKA VYBRANÉ LOKALITY	47
5.3	CHARAKTERISTIKA ŠKOLY.....	49
5.4	PŘÍPRAVA PROJEKTU	50
5.5	REALIZACE PROJEKTU	52
5.6	DOKONČENÍ PROJEKTU	63
5.7	ANALÝZA STANOVENÝCH VÝUKOVÝCH CÍLŮ	66
5.8	SEBEHODNOCENÍ ZÚČASTNĚNÝCH ŽÁKŮ	69
5.9	VYHODNOCENÍ DIDAKTICKÉHO TESTU	71
5.10	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROJEKTU	80
	ZÁVĚR	82
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	84
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
	SEZNAM OBRÁZKŮ	88
	SEZNAM TABULEK.....	89
	SEZNAM PŘÍLOH.....	90

ÚVOD

„Nejlepší část vzdělání je ta, kterou člověk získal sám“.

Walter Scott

Domnívám se, že tato věta nejlépe vystihuje podstatu projektové výuky. Podílení se na projektu vlastním nápadem, způsobem řešení, spoluprací s ostatními, schopnosti řešit problémy a vše spojit s realitou života a praktickou činností je nejpřirozenější proces vzdělávání.

Důvod, proč jsem si vybrala výchovně vzdělávací projekt, byl prostý. V minulosti jsem se podílela na volnočasových aktivitách dětí v obci, kde jsem bydlela. Vedla jsem sportovní kroužek pro předškolní děti a jejich rodiče. Tato činnost spočívala v dobré organizaci, plánování každé cvičební hodiny, výběru vhodných her a činností. Každý rok jsem připravila dětem oslavu Dne dětí, vystoupení ke Dni matek a „bojovou“ hru v přírodě.

Až studiem na Fakultě humanitních věd v předmětu Základy didaktiky jsem zjistila, že jsem se v podstatě zabývala projektovou výukou. Při výkladu Ing. Mgr. Svatavy Kašpárkové, Ph.D. o aplikaci aktivizujících výukových metod na základních školách a jejími vlastními příklady a zkušenostmi jsem dospěla k názoru, že práce na projektu s dětmi na základní škole, by mě velmi zajímala a bavila. Přestože nemám pedagogické vzdělání, byla to pro mě velká výzva.

Bydlím na jižní Moravě v oblasti Bílých Karpat, která je známá svou krásnou přírodou. Některá místa jsou více či méně známá, a proto jsem téma mé bakalářské práce směřovala k informacím o vlastním kraji. Myslím si, že znalost regionu, kde žiji, je velmi důležitá a krásy přírody nemusíme hledat jen za hranicemi naší republiky. Ověřit si přínos projektové metody ve smyslu lepšího zapamatování vědomostí a aktivní přístup žáků při přípravě a realizaci projektu jsou dílčími cíli projektu, které jsou součástí bakalářské práce.

Projektová metoda a mé zkušenosti získané při práci s dětmi byly impulsem k tomu, abych se pokusila navrhnout pro děti atraktivní formu výuky a rozšířila jejich znalosti o regionu. Důvodem pro výběr oblasti Bzenecká Důbrava byla výjimečnost této lokality z pohledu vzácných druhů rostlin a živočichů i zajímavostí kolem jejího vzniku.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. První kapitola v teoretické části je věnována rozdělení didaktických výukových prostředků. Druhá kapitola se zaměřuje na kurikulární dokumenty a provázanost vzdělávacího obsahu s rámcově vzdělávacím programem. Ve třetí kapitole se podrobně věnuji projektové výuce, která zahrnuje historii projektové výuky, vymezení základních pojmů a principů, fáze průběhu projektu, typy projektů, negativa a pozitiva projektové výuky.

V praktické části je popsána realizace výchovně vzdělávacího projektu včetně všech metodických náležitostí. Na základě tohoto projektu provedu výzkum, který potvrdí nebo vyvrátí efektivnost projektové výuky.

V závěru práce zhodnotím průběh projektu a dosažení stanovených cílů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DIDAKTICKÉ VÝUKOVÉ PROSTŘEDKY

„Prostředek“ je pojem, který má široký význam. V obecné rovině to jsou předměty a jevy napomáhající nám k dosažení nebo realizaci vytčených cílů. V pedagogice a didaktice prostředky v širokém smyslu zahrnují vše, co vede ke splnění výchovně vzdělávacích cílů. Při vyučování v činnosti učitele i žáka zaujímají didaktické prostředky významné místo.

Didaktické prostředky představují důležitou didaktickou kategorii. Didaktické prostředky dělíme na materiální a nemateriální. Materiální prostředky jsou konkrétní předměty a jevy, nemateriální prostředky jsou např. znalosti, metody výuky, formy výuky, dílčí cíle apod. Zahrnují všechny materiální předměty, které zajišťují, podmiňují a zefektivňují průběh vyučovacího procesu. Jde o takové předměty, které v úzké souvislosti s vyučovací metodou a organizační formou výuky napomáhají dosažení výchovně vzdělávacích cílů (Maňák, 2001).

1.1 Nemateriální didaktické prostředky

Nemateriální didaktické prostředky jsou stěžejní náplní teoretické části této bakalářské práce, proto jsou pojednány níže v textu. Do nemateriálních didaktických prostředků jsou zařazovány výukové metody a organizační formy výuky.

1.1.1 Metody výuky

V didaktice pod pojmem vyučovací metoda chápeme způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům. Vyučovací metody procházejí dlouhodobým historickým vývojem. Měnily se v závislosti na historicko-společenských podmínkách vyučování, na charakteru školy jako instituce, která reprezentovala určitou historickou epochu, v závislosti na pojetí vyučovacího procesu v tom kterém období (Skalková, 1999, s. 166).

V současné etapě poznání lze podle Maňáka (2001) metodu výuky vymezit jako koordinovaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků, který je zaměřen na dosažení výchovně vzdělávacích cílů.

O klasifikaci vyučovacích metod se podle různých kritérií pokusili např. O. Kádner, O. Pavlík, I. J. Lerner nebo L. Mojžíšek. Pro příklad jsem si vybrala následující klasifikaci (Maňák, 2001, s. 34-35):

Klasifikace základních metod výuky:**A. Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků – aspekt didaktický**

I. Metody slovní

1. Monologické metody (např. vysvětlování, přednáška atd.)
2. Dialogické metody (např. rozhovor, diskuse, dramatizace)
3. Metody písemných prací (např. písemná cvičení, kompozice)
4. Metody práce s učebnicí, knihou

II. Metody názorně demonstrační

1. Pozorování předmětů a jevů
2. Předvádění (předmětů, modelů, pokusů, činností)
3. Demontrace obrazů statických
4. Projekce statická a dynamická

III. Metody praktické

5. Návuk pohybových a pracovních dovedností
6. Žákovské laborování
7. Pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)
8. Grafické a výtvarné činnosti

B. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický

I. Metody sdělovací

II. Metody samostatné práce žáků

III. Metody badatelské, výzkumné

C. Struktura metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický

I. Postup srovnávací

II. Postup induktivní

III. Postup deduktivní

IV. Postup analyticko-syntetický

D. Varianty metod z hlediska fází výchovně vzdělávacího procesu – aspekt procesualní

I. Metody motivační

II. Metody expoziční

III. Metody fixační

IV. Metody diagnostické

V. Metody aplikační

E. Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační

I. Kombinace metod s vyučovacími formami

II. Kombinace metod s vyučovacími pomůckami

O nejvhodnějších metodách se podle Skalkové (1999) učitel rozhoduje již při promyšlení a plánování vyučování. Výchozím bodem je cíl vyučovací jednotky, charakter obsahu učiva a jeho analýza, předpokládaný charakter procesu učení žáků, znalosti žáků a konkrétní situace i jeho osobní zkušenosti.

1.1.2 Organizační formy výuky

Pod pojmem organizační forma výuky se zpravidla chápe uspořádání vyučovacího procesu, tedy vytvoření prostředí a způsob organizace činnosti učitele i žáků při vyučování (Kalhous, Obst a kol., 2002, s. 293).

V praxi se můžeme věnovat různým organizačním formám, jejich vývoji, vzájemnému prolínání a konkrétním variantám. Pouze na učiteli závisí, která varianta je v danou chvíli nejvhodnější. Ve svém výběru se zaměřuje na cíl své práce, charakter probíraného učiva, s kým bude pracovat, s přihlédnutím na osobnost žáků, jejich připravenost a také na možnost výukového prostředí dané školy.

Klasifikace organizačních forem výuky

A. Organizační formy výuky podle vztahu k osobnosti žáka

1. Výuka individuální
2. Výuka individualizovaná
3. Výuka skupinová
4. Výuka hromadná (kolektivní)

B. Organizační formy výuky podle charakteru výukového prostředí

1. Výuka ve třídě
2. Výuka v odborných učebnách a v laboratořích
3. Výuka v dílně
4. Výuka na školním pozemku
5. Výuka v muzeu, v koutku tradic apod.
6. Učebně výrobní jednotka (učební den ve výrobě)
7. Vycházka a exkurze
8. Domácí úlohy

C. Organizační formy výuky podle délky trvání

1. Vyučovací hodina (základní vyučovací jednotka)
2. Zkrácená výuková jednotka (např. v 1. roč., při jazykové výuce apod.)
3. Dvouhodinová výuková jednotka (např. ve výtvarné výchově apod.)
4. Vysokoškolská lekce, seminář, speciální kursy apod. (Maňák, 2001, s. 46).

Z výše uvedeného textu vyplývá, že důvodem pro realizaci projektové výuky, uplatnění organizačních forem výuky, je navození změn v poznatkových strukturách žáka. Uvedených změn lze dosáhnout správnou formulací v oblasti výukových cílů.

1.1.3 Výukové cíle

Výchovně vzdělávací proces člověka tvoří řada prvků, které se vzájemně ovlivňují, a bez vzájemného působení se nedosáhne komplexnosti celku. Jedním z působících faktorů, kterým je v pedagogice věnována pozornost, jsou cíle vyučování.

Při stanovování výukových cílů v projektu uvedeném v bakalářské práci jsem vycházela z taxonomie cílů v kognitivní oblasti podle B. S. Blooma. Má logickou strukturu zaměřenou na kognitivní činnost žáků, strukturuje ji a hierarchicky cíle seřadí. Slouží jako nástroj k propojení učiva a činnosti žáků a zároveň k zjištění zpětné vazby o tom, zda žák příslušný úkol zvládl.

Bloomova taxonomie se skládá ze šesti hierarchicky uspořádaných kategorií cílů označených jako:

1. Znalost (zapamatování)
2. Porozumění
3. Aplikace
4. Analýza
5. Syntéza
6. Hodnotící posouzení

Výukový cíl chápeme jako představu o kvalitativních i kvantitativních změnách u jednotlivých žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo ve stanoveném čase v procesu výuky (Kalhoust, Obst, 2002, s. 274).

V praxi můžeme výukové cíle členit na cíle:

- Kognitivní (vzdělávací)
- Afektivní (postojové)
- Psychomotorické (výcvikové)

Tyto cíle musíme promyšlet a formulovat samostatně. Každý učitel by měl v přípravné fázi výukových cílů systematicky zařadit všechny tři dimenze výukových cílů a akceptovat vzá-

jemnou souvislost. Při konkretizaci obecných cílů učitel uplatňuje zřetel na obsah učiva a na rozvoj osobnosti žáka.

Podle Skalkové (1999) lze cílem vyučování chápat zamýšlený a očekávaný výsledek, k němuž učitel v součinnosti se žáky směřuje. Výsledek je pak vyjádřen ve změnách při dosahování vědomostí, dovedností, vlastnostech žáků, při utváření jejich hodnotové orientace i v jejich osobnostním rozvoji.

1.2 Materiální didaktické prostředky

Velký význam na cestě k dosažení výukových cílů mají také materiální didaktické prostředky. Materiální prostředky jsou konkrétní předměty, které zefektivňují průběh vyučování. Pokud bychom neměli učebnice, učební prostory, školní tabule, výpočetní techniku, vybavení škol a tříd, nemohli bychom uplatnit metody výuky a vyučovací formy. Didaktické prostředky se vyvíjely v závislosti na vývoji dosaženého stupně civilizace, vývoji kultury a techniky. V dnešní době hovoříme o moderních didaktických prostředcích, bez kterých bychom si současnou výuku již nedovedli představit (Maňák, 2001).

Mezi didaktické prostředky, které usnadňují proces učení a osvojování dovedností, patří **učební pomůcky**. Podle Maňáka (2001) lze rozčlenit do následujících kategorií:

1. reálné předměty a jevy,
2. věrné zobrazení skutečnosti,
3. pozměněné zobrazení skutečnosti
4. znakové zobrazení skutečnosti

Přehled základních učebních pomůcek:

1. Skutečné předměty (přírodniny, preparáty, výrobky).
2. Modely (statické nebo dynamické).
3. Zobrazení:
  - a) obrazy, symbolická zobrazení,
  - b) statická projekce (diaprojekce, epiprojekce, zpětná projekce),
  - c) dynamická projekce (film, televize, video).

4. Zvukové pomůcky (hudební nástroje, gramofonové desky, magnetofonové pásky).
5. Dotykové pomůcky (reliéfové obrazy, slepecké písmo).
6. Literární pomůcky (učebnice, příručky, atlasy, texty).
7. Programy pro vyučovací automaty a pro počítače.

Mezi další materiální prostředky můžeme začlenit:

Organizační a reprografickou techniku:

- Fotolaboratoře
- Kopírovací a rozmnožovací stroje
- Rozhlasová studia a videostudia
- Počítače, počítačové sítě
- Databázové systémy (CD ROM disky)

Výukové prostory a jejich vybavení

- Učebny se standardním vybavením, tj. tabule (klasická, magnetická), nástěnky, skříně na knihy atd.
- Učebny se zařízením pro reprodukci audiovizuálních pomůcek
- Odborné učebny
- Počítačové učebny
- Laboratoře
- Dílny, školní pozemky
- Tělocvičny, hudební a dramatické sály

Vybavení učitele a žáka

- Psací potřeby
- Kreslicí a rýsovací potřeby

- Kalkulátory, přenosné počítače, notebooky
- Učební úbor, pracovní oděv

Množství učebních pomůcek klade nároky na učitele při jejich výběru. Různé učební pomůcky vzhledem k svému charakteru plní v poznávacím procesu žáků různé funkce. Neměly by proto být zařazovány náhodně. Učitel volí vhodné pomůcky vzhledem:

- k cíli, který jeho vyučování sleduje,
- k věku a psychickému vývoji žáků, jejich dosavadním zkušenostem a dovednostem,

k podmínkám realizace (vybavení třídy a školy) i zkušenostem a dovednostem učitele (Skalková, 1999, s. 233).

2 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY

V posledních desetiletích 20. století se pojmy „učební plán“, „učební osnovy“ nahrazují pojmy „kurikulum“, „kurikulární dokumenty“.

Pojem **kurikulární dokumenty** je pojem zastřešující. Zahrnuje nejen učební plány a učební osnovy, ale také učebnice, různé didaktické a metodické pomůcky pro učitele, didaktické testy pro žáky, standardy vzdělávání i evaluační standardy (testy), (Skalková, 1999, s. 86).

Pojem **kurikulum** není jednoznačně definován. Dva základní pohledy na kurikulum charakterizují úzké tradiční pojetí a široké definování kurikula. Může být definován jako **plán, projekt**, tj. tedy psaný dokument, který zahrnuje strategie dosahování cílů vzdělávání. Nebo jako **veškerá skutečnost žáků**, kterou získávají v rámci vzdělávání (Walterová, 2004, s. 226).

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvením v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují **Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy** (dále jen RVP). RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy- předškolní, základní a střední vzdělávání.

Školní úroveň představují **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách (RVP ZV, 2007, s. 9).

Jako zdroj informací jsem použila Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) se změnami provedenými k 1. 9. 2007 (Výzkumný ústav pedagogický v Praze © 2010). A dále ŠVP ZŠ Lipov (ZŠ Lipov, 2011).

2.1 Rámcově vzdělávací program

Rámcově vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných dovedností v praktickém životě. Vycházejí z koncepce celoživotního učení. Formulují očekávanou úroveň vzdělávání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání (RVP ZV, 2007, s. 10).

2.1.1 Cíle základního vzdělávání

V RVP pro základní vzdělávání je vymezeno devět cílů, které má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout základ všeobecného vzdělávání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (RVP ZV, 2007, s. 12-13).

2.1.2 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu.

V základním vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problému
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní (RVP ZV, 2007, s. 14-17).

V mé bakalářské práci jsou zastoupeny kompetence ve všech bodech:

Kompetence k učení

- žák vybírá a využívá pro učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení
- vyhledává a třídí informace
- posoudí vlastní pokrok, dokáže kriticky zhodnotit výsledky svého učení

Kompetence k řešení problému

- rozpozná a pochopí problém, promyslí a naplánuje způsob řešení
- problémy řeší samostatně
- svá rozhodnutí je schopen obhájit a uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí

Kompetence komunikativní

- své myšlenky a názory formuluje a vyjadřuje v logickém sledu, v písemném i ústním projevu se vyjadřuje souvisle a kultivovaně
- umí naslouchat druhým, zapojuje se do diskuse
- využívá informační a komunikační prostředky a technologie

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se na utváření pravidel práce v týmu
- podílí se na příjemné atmosféře v týmu, přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů
- chápe potřebu spolupracovat s ostatními při řešení úkolu

Kompetence občanské

- respektuje přesvědčení druhých lidí
- chápe základní principy společenských norem
- rozumí základním ekologickým souvislostem a environmentálním problémům

Kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení
- využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje

Při srovnání ŠVP ZŠ Lipov jsou klíčové kompetence v souladu s RVP ZV a realizací mého projektu jsem přispěla k prohlubování těchto kompetencí u žáků. Z charakteristiky ŠVP ZŠ Lipov vyplývá, že záměrem školy je vytvořit školu humánní, která podněcuje aktivitu a samostatnost dětí, umožňuje osvojit si strategii učení a motivaci pro celoživotní učení, podněcuje žáky k tvořivému učení, k řešení problémů, logickému uvažování, vede žáky k účinné komunikaci, spolupráci, učí je chránit a upevňovat zdraví.

Preferuje všestranný rozvoj žáků, využívá efektivní metody výuky, do výuky jsou začleňovány prvky regionálního učiva. Všechny tyto prvky jsem využila při tvorbě mého výchovně vzdělávacího projektu a tím rozšířila a obohatila výuku žáků v rámci ŠVP.

2.1.3 Tematické okruhy vzdělávací oblasti Člověk a příroda

V rámcově vzdělávacím programu je stanoveno devět vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory.

Jelikož se ve své bakalářské práci zabývám především zkoumáním znalostí a zvláštností přírodní lokality, která je nejvíce obsažena ve vzdělávací oblasti **Člověk a příroda**, věnuji charakteristice této vzdělávací oblasti samostatnou kapitolu.

Oblast **Člověk a příroda** zahrnuje okruh problémů spojených se zkoumáním přírody a je koncipována pro 2. stupeň ZŠ. Dělí se na čtyři vzdělávací obory, jimiž jsou **Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis**.

V této vzdělávací oblasti dostávají žáci příležitost poznávat přírodu jako systém, jehož součástí jsou vzájemně propojeny, působí na sebe a ovlivňují se. Poznání je založeno na pochopení důležitosti udržování přírodní rovnováhy pro existenci živých soustav, včetně člověka. Významně podporuje vytváření otevřeného myšlení, kritického myšlení a logického uvažování. Nabízí možnosti rozvoje emocionálních vztahů, osobních postojů a praktických dovedností ve vztahu k přírodnímu prostředí.

Vzdělávací oblast Člověk a příroda navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět a kooperuje se vzdělávacími oblastmi Matematika a její aplikace, Člověk a společnost, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce a přirozeně i s dalšími vzdělávacími oblastmi (RVP ZV, 2007, s. 51).

Významnou a nedílnou součástí Školního vzdělávacího programu tvoří **průřezová témata**. Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování a obsahují charakteristiku průřezových témat. Pomáhají rozvíjet osobnost žáka hlavně v oblasti postojů a hodnot. Průřezová témata lze využít jako integrující součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů a kurzů (Kašpárková, 2011).

Do RVP je v základním vzdělávání zařazeno těchto šest průřezových témat:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

„Průřezovost“ výše uvedených témat výchovy spočívá v tom, že naznačují společná místa (okruhy, náměty, činnosti) ve výchově a vzdělávání žáků, která jsou vhodná pro utváření obecnějších postojů žáků k sobě samým, k ostatním lidem, k přírodě, k praktickému životu. Průřezová témata podporují především výchovnou funkci ve vzdělání (podle Tupého uvádí Kašpárková, 2011, s. 12).

3 PROJEKTOVÁ VÝUKA

Zrod projektového vyučování je spojen s americkou pragmatickou pedagogikou na konci 19. a počátku 20. století. Její představitelé kritizovali pasivní učení založené na drilu a striktní disciplínu tradiční herbartovské školy. Pragmatická pedagogika chápe vzdělávání jako nástroj řešení problémů, se kterými se člověk setkává v běžném životě a to je také podstata projektové metody.

3.1 Historie projektové výuky

Podstatou výchovy v pragmatické pedagogice není přizpůsobování jedince společnosti nebo vnějšímu světu, ale neustálá rekonstrukce zkušenosti. Pokládá výchovu přímo za život, a ne přípravu na něj. Podle pragmatické pedagogiky je celý život učením (Singule, 1991).

Hlavním představitelem a zakladatelem pragmatické pedagogiky byl John Dewey, univerzitní profesor v oboru filozofie, významný pedagog a stoupenec progresivní výchovy.

J. Dewey prosazoval, že škola by měla být místem, kde se dítě učí kriticky a rozumně žít. Měla by je uvádět do situací přiměřených jejich věku a směřující k problémům, s nimiž se setká v dospělosti. V souvislosti s tím vyžaduje pragmatická pedagogika „aktivní“ výchovu spojenou se zájmy dítěte. Podle Deweye je poznání možné jen na základě praktické činnosti, samo poznání je spojeno se zkušeností. Při vyučování děti zaměstnával skutečnými lidskými činnostmi, se kterými se setkávaly ve svém prostředí. Součástí vyučovacího postupu bylo řešení problémů, což se později stalo podnětem k rozvinutí projektové metody (Singule, 1991).

Zlatý věk projektové metody však otevřel v roce 1918 William Heard Kilpatric svým článkem *The Project Method*. S jeho jménem je také nadále metoda spojována (Valenta, 1993, s. 4).

W. H. Kilpatric, doktor filozofie, pedagog, žák J. Deweye, se zasloužil o proniknutí pragmatické pedagogiky do škol a o prosazení jejího obsahu vyučování a vyučovací metody založené na řešení problémů – tzv. **projektové metody**. Kilpatric navrhl také schéma projektu: stanovení cíle – plánování – provedení – zhodnocení (Kratochvílová, 2006, s. 28).

Pedagogikou reformátorů 18. a 19. se prolínají základní linie: celistvá osobnost žáka – jeho respekt – zkušenost – činnost a významně do popředí vystupuje užitečnost (Kratochvílová, 2006).

Vývoj českého školství byl pod vlivem herbartovské filozofie a psychologie. Školní výuka stavěla na formalizmu, pedantství, přehlížení potřeb žáků a jiných negativních jevech. Tento školský systém převzal i Československý stát v roce 1918. Byla vyslovena řada požadavků na změny, ale školství se měnilo velmi zvolna. Reformátoři českého školství se vraceli k odkazu J. A. Komenského. Vzniklo mnoho návrhů na školskou reformu, ale žádný z nich se neuskutečnil. V řadě pokrokových učitelů, kteří zaváděli pracovní a činné školy do praxe, byli např. F. Bakule, F. Mužík nebo B. Hrejsová.

První osobnost, která se rozhodla pro rozvoj a celkovou proměnu školy, byl **Václav Příhoda**. Ovlivněn studiem v USA přímo u J. Deweye a pragmatickou pedagogikou, podal v roce 1928 návrh na reformu školství, v němž požadoval jednotnou a vnitřně diferencovanou školu, jejímž úkolem je spojení učiva se životem. Byl představitelem reformního hnutí a organizátorem pokusných škol (Kratochvílová, 2006).

Propagátory projektové metody u nás byli Jan Uher, Stanislav Vrána a Karel Velemínský.

Během okupace byly pokusné školy uzavřeny a s ní i pozastavena školská reforma. Po skončení druhé světové války byla výchova a vzdělávání založena na principech marxismu-leninismu.

Po dlouhé odmlce způsobené komunistickým režimem u nás dochází ke vzkříšení projektové metody. Po roce 1989 se objevila potřeba změny ve školství a hledala se nová podstata vzdělávání. Na řadu přišly změny organizační i koncepční. Jednalo se zejména o změnu učebních osnov (1990/1991), projekt Obecná škola (přijat Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) v roce 1995), Standard základního vzdělávání – výstupy základního vzdělávání z 1. i 2. stupně ZŠ (1995), zavedení devítileté povinné školní docházky (1996), právní postavení škol – vznik příspěvkových organizací, vzdělávací program Základní škola (1996), vzdělávací program Národní škola (1997), vznik alternativních škol – Waldorfská škola, škola M. Montesori, školy s prvky Daltonského a Jenského plánu, Zdravá škola...atd. V roce 1998 byl vydán Metodický pokyn MŠMT České republiky k postupu při úpravě vzdělávacího procesu škol a školských zařízení.

Spolu s těmito změnami se začala projektová výuka pozvolna zařazovat v některých našich školách do vyučovacího procesu. Pomohla k tomu iniciativa učitelů v uskupení zvané Přátelé angažovaného učení (PAU). Hlavní propagátorkou projektů v této době byla Jitka Kašová. Od roku 1995 se teorii projektů věnovala řada našich odborníků – např. J. Skalková, J. Maňák, O. Šimoník, V. Spilková, M. Vybíral, E. Lukavská, H. Grecmanová, A. Tomková a další (Kratochvílová, 2006).

3.2 Vymezení pojmu projekt, projektová metoda, projektová výuka

Projektová výuka je vhodným prostředkem k naplňování obecných vzdělávacích cílů, významnou pro rozvoj klíčových kompetencí a pro aktivní a smysluplné učení žáků. Pro porozumění projektům je určena kapitola vymezující teoretický rámec projektů.

3.2.1 Projekt

Při vymezování pojmu projekt se setkáváme s velkou nejednotností. Odborná literatura nám nabízí různé definice. Jedni ji považují za komplexní metodu vyučování nebo také za organizační formu vyučování, jiní za specifický způsob zpracování obsahu vyučování, způsob koncentrace učiva či typ vzdělávací strategie.

Kilpatricova definice projektové metody praví: „*Projekt jest určité a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitým tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě*“ (Valenta, 1993, s. 4).

Výchovně vzdělávací projekt je integrované vyučování, které staví před žáky jeden či více konkrétních, smysluplných a reálných úkolů (Kašová, 1995, s. 73).

Podle Kašové (1995) je výchovně vzdělávací projekt jednou z nejpřirozenějších forem výuky.

Projekt jako komplexní praktická úloha (problém, téma) spojenou s životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu (Maňák, 2003, s. 168).

Podle Pettyho (2004) je projekt práce v rozsahu 12-60 hodin.

Definice projektu podle S. Vrány:

1. je to podnik,
2. je to podnik žákův,
3. je to podnik, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost,
4. je to podnik, který jde za určitým cílem (Vrána, 1946, s. 299).

Z mých zkušeností s projektem se přikláním k definici H. Kasíkové, která zní: Projekt je specifický tip učení učebního úkolu, ve kterém mají žáci možnost volby tématu a směru jeho zkoumání, a jehož výsledek je tudíž jen do určité míry předvídatelný. Je to úkol, který vyžaduje iniciativu, kreativitu a organizační dovednosti, stejně tak jako převzetí odpovědnosti za řešení problémů spojených s tématem (Kasíková, 2010, s. 47).

3.2.2 Projektová metoda

Na projektovou metodu nahlížíme jako na uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce (Kratochvílová, 2006, s. 37).

Podle J. Valenty projektová metoda navozuje:

- cílenou učební činnost, promyšlenou a organizovanou,
- intelektovou (teoretickou) i ryze praktickou,
- vyhovující potřebám a zájmům žáků, ale též pedagogickému rozhodnutí učitele (příp. obou stran),
- koncentrovanou kolem určité základní ideje,
- zaměřenou prakticky a směřující k upotřebitelnosti v životě,
- přinášející změny v celku osobnosti žáka (zvl. cestou zkušenosti),
- za kteroužto činnost žák (žáci) přejímá (přejímají) odpovědnost (Valenta, 1993, s. 5).

3.2.3 Projektová výuka

Podstatou projektové výuky je zcela jiné uspořádání učební látky, než bylo obvyklé. Není zde povinnost vyslechnout výklad učitele, zapamatovat a reprodukovat. Spolu s učitelem řeší úkol komplexního charakteru, který je pro žáky zajímavý a úzce spojený s praxí (Kalhoust, Obst, 2002).

Podle J. Skalkové je projektivní vyučování založeno na řešení komplexních teoretických nebo praktických problémů na základě aktivní činnosti žáků. Orientuje se především na pojem zkušenosti žáka a nelze od sebe odtrhávat poznání a činnost, práci hlavy a práci rukou (Skalková, 1999, s. 217).

Projektové vyučování je komplexní metoda, která žákům umožňuje dotýkat se reality, prožívat nové role, řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky všech oborů při smysluplné a užitečné práci. Dává jim příležitost k seberealizaci, motivuje je k samostatné práci, hledání, objevování, týmové spolupráci a komunikaci (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 7).

Podle Gudjonsových kritérií organizace projektu vychází z předem stanoveného výchovně vzdělávacího cíle (Kašpárková, 1996).

J. Kašová ve své publikaci hodnotí význam projektového vyučování z pohledu **pedagoga a psychologa** takto:

- jedná se o přirozený a nenásilný způsob poznávání, přibližující se „škole hrou“,
- respektuje individuální potřeby a možnosti dítěte, nezatěžuje jeho psychiku,
- pomáhá k pozitivnímu vývoji osobnosti dítěte,
- umožňuje získávat poznatky spojené s prožitkem a smyslovým vnímáním,
- připravuje na řešení globálních problémů,
- má úzký vztah k reálnému životu,

z pohledu **dítěte** je oceňováno zejména to, že:

- dítě nachází smysl poznávání a vzdělávání,
- neskáče z tématu na téma, ale má čas dokončovat myšlenku, reagovat na chybu,
- dotýká se skutečných věcí, má možnost zasahovat do skutečného života,

- nachází sám sebe, své možnosti, svou hodnotu, sebedůvěru,
- škola se pro něho stává podnětným prostředím, kam chodí rádo, protože zde prožívá dobrodružství spojená s poznáváním světa (Kašová, 1995, s. 75-76).

Využití projektové výuky je výhodné proto, že tento způsob práce není určen jen pro nej-schopnější žáky, ale aktivně pracovat a prožít pocit uspokojení z dosažených cílů dává také žákům méně nadaným (Kašpárková, 1996).

Pomocí projektové výuky je možné překonávat strnulost určitých forem a metod vyučování, nezáživnost odborných výkladů a pamětního učení bez souvislosti.

3.3 Principy projektové výuky

Projektová výuka předpokládá u žáků určité dovednosti, které se musí naučit. Je to především dovednost diskutovat, řešit problém, schopnost pracovat ve skupině, argumentovat a prezentovat výsledky své práce. Vzhledem k tomu, že projektová výuka je v našich školách spíše nová forma výuky než tradiční, je třeba pamatovat na hlavní principy tohoto učení.

Projektová výuka je vystavěna na následujících principech:

- **Zřetel k potřebám a zájmům dítěte**

Aktualizace potřeby aktivního střetávání se světem, potřeba nových zkušeností, poznatků a schopností a potřeba vlastní odpovědnosti, spoluodpovědnosti za práci.

- **Zřetel k aktuální situaci**

Umocňuje jej zejména princip „otevření školy“ – otevření poznání, lidem, sobě. Podněty přicházejí z osobní situace, ze školního prostředí, blízkého i širšího společenského prostředí.

- **Interdisciplinarita**

Celistvé poznání – vzájemné propojení různých oborů

- **Seberegulace při učení**

Řídící aktivity se přesouvají na žáka.

- **Orientace na produkt**

Dokumentace průběhu a výsledku učení, jejich prezentaci pro školu i mimo školu.

- **Skupinová realizace**

Přirozené propojení činnosti dětí ve smysluplné týmové práci.

- **Společenská relevantnost**

Propojení života školy se životem obce i širší společnosti (Valenta, 1993, s. 9).

Pro výuku v projektech je podle J. Kašové (1995) důležité:

- otevřená, klidná a sdílná atmosféra školy,
- respektování osobnosti dítěte
- pozitivní přístup k lidem i ke světu
- propojenost školy se životem
- angažovaný přístup dítěte k poznávání

3.4 Fáze průběhu projektu

Podle J. Valenty (1993) jsou hlavními kroky projektů:

záměr – plán – provedení- hodnocení.

J. Kašová (1995) míní, že stěžejním bodem plánování je správný **výběr tématu a formulace úkolu.**

Výběr tématu musí splňovat důležité podmínky:

- významnost pro život a zájem dítěte,
- možnost integrace různých oborů (vyučovacích předmětů),
- přiměřenost věku žáků a jejich možnostem,
- přirozenost a pravdivost.

Při **formulaci úkolu** je nutné dbát na to, aby byl úkol:

- konkrétní,
- reálný,
- zajímavý,

- užitečný,
- významný (Kašová, 1995, s. 73).

J. Kratochvílová (2006) zpracovala v širším pojetí čtyři fáze, které se téměř ztotožňují s hlavními kroky J. Valenty.

3.4.1 Plánování projektu

- Definovat podnět – komplexní úkol, problém řešení. Stanovení smyslu projektu, analyzovat hlediska osobnosti žáka a definovat cíle v rovině kognitivní, psychomotorické, sociální a afektivní.
- Zvolit výstup projektu – závěrečná podoba projektu a závěrečný produkt.
- Zpracovat časové rozvržení projektu – v jaké době, jak dlouho, nepřetržitě či s prodlevami.
- Promyslet prostředí projektu – kde se projekt uskuteční.
- Vymezit účastníky projektu – kdo se projektu účastní.
- Promyslet organizaci projektu – jak bude probíhat realizace a průběh projektu.
- Zajistit podmínky pro projekt – zajištění pomůcek, materiálu a vše co souvisí s realizací projektu.
- Promyslet hodnocení – jakým způsobem bude provedeno a kdo se na něm bude podílet.

3.4.2 Realizace projektu

Při realizaci projektu se postupuje podle předem dohodnutého plánu. Žáci sbírají vhodný materiál, zpracovávají, analyzují, kompletují. Učitel vystupuje v roli poradce, při odklonění od stanovených cílů žáky citlivě usměrňuje, motivuje žáky k dokončení projektu a podporuje zodpovědnost za jejich práci.

3.4.3 Presentace výstupu projektu

Zahrnuje představení výsledku, k němuž žáci dospěli. Presentace může být ústní, písemná, či praktická předvedením jejich výrobku. Výstup projektu může mít mnoho podob: např.

výstavka, videozáznam, kniha, časopis, model, audionahrávka, koncert, beseda, přednáška, vlastní realizace výletu.

Prezentace může být realizována pro spolužáky, rodiče, mimo vlastní třídu, pro veřejnost i pro jiné instituce. Velmi přínosná je účast rodičů na prezentaci, protože získají zpětnou vazbu o činnosti školy a výsledcích svého dítěte.

3.4.4 Hodnocení projektu

Jedná se o hodnocení celého procesu projektu z pohledu žáka i učitele. Hodnocení vychází z předem stanovených kritérií. Z hodnocení by měla vyplynout opatření do budoucna pro žáky i pro učitele (Kratochvílová, 2006, s. 41-42).

3.5 Typy projektu

Na základě historického hlediska se dnes projekty dělí podle několika hledisek. Pro srovnání uvádím typologii podle J. Valenty a J. Kratochvílové, která ji ještě doplnila.

J. Valenta rozlišoval projekty:

Podle navrhovatele

- spontánní – vyrůstající z potřeb a zájmu dětí,
- uměle připravené a vnesené do práce učitelem,
- mezityp vycházející z pozice jedné, ale pozicí druhou výrazněji korigovaný.

Podle místa

- školní,
- domácí,
- spojitě, neboť na sebe mohou navazovat.

Podle počtu žáků

- individuální,
- kolektivní (skupinové, třídní, ročníkové, víceročnickové, celoškolské),
- možnost spojit společné aktivity s individuálními.

Podle času, jak dlouho práce na projektu trvá a velikosti

- krátké (malé) projekty,
- dlouhé (velké) projekty.

Podle organizace

- v rámci jednoho předmětu,
- v rámci příbuzných předmětů,
- mimo výuku předmětů,
- místo předmětů (Valenta, 1993, s. 6.).

Typologie J. Kratochvílové je shodná s typologií J. Valenty v hlediscích podle navrhovatele, podle místa, podle počtu žáků a podle způsobu organizace. J. Kratochvílová ji rozšířila o hlediska:

Podle účelu

- problémové,
- konstruktivní,
- hodnotící,
- směřující k estetické zkušenosti,
- směřující k získání dovedností (i sociálních).

Podle informačního zdroje

- volný (informační materiál si žák obstarává sám),
- vázaný (informační materiál je žákovi poskytnut),
- kombinace obou typů.

Podle délky projektu

- krátkodobý (maximálně 1 den),
- střednědobý (maximálně 1 týden),

- dlouhodobý (více jak jeden týden, méně jak měsíc),
- mimořádně dlouhodobý (více jak měsíc), (Skalková, 2006, s. 48).

3.6 Pozitiva a negativa projektové výuky

Projektová výuka v dnešní době nenašla široké uplatnění. Využívána je ve školách alternativních a inovativních, na základních školách využívána spíše pro „zpestření“ výuky. Již v minulosti byly projekty podrobovány zkoumání o jejich úspěšnosti či neúspěšnosti např. V. Příhodou, R. Žantou. V současné odborné literatuře se touto tematikou zabýval také J. Valenta, H. Grecmanová, E. Urbanovská či A. Tomková.

Pozitiva a negativa projektové výuky lze hodnotit z pohledu žáka a z pohledu učitele.

Pozitiva z pohledu žáka:

- silná motivace k učení,
- zodpovědnost za výsledek práce,
- učí se řešit problémy,
- rozvíjení samostatnosti,
- získávání zkušeností praktickou činností,
- učí se spolupracovat,
- rozvoj komunikačních dovedností,
- učí se vzájemnému respektu,
- rozvíjí sebepoznání, sebehodnocení a sebeúcty,
- rozvíjí tvořivost, aktivitu a fantazii,
- získává organizační a řídicí dovednosti.

Pozitiva z pohledu učitele:

- učí se nové roli – poradce,
- změna vnímání, prožívání a myšlení o žácích,
- rozšiřuje své vyučovací metody ve výuce,

- učí se pracovat s různými informačními zdroji,
- užívá nové možnosti hodnocení,
- rozšíření organizačních dovedností.

Přednosti projektové metody podle S. Vrány:

1. *Nejcennější rys této metody je individuální úsilí, které budí v každém žákovi. Individuální úsilí pramení ze zájmu a z pocitu odpovědnosti za vlastní podnik. Je to rys prospěšný nejen při nabývání vědomostí, ale i povahotvorný.*
2. *Práce upravená v projekty se velmi blíží přirozené práci, kterou koná každý člověk ve svém prostředí. Důsledek je větší životnost poznatků a zkušeností a lepší jejich použitelnost při řešení problémů.*
3. *Práce v projektu je jediným pásmem scelené řady poznatků a aplikací; poznatky nejsou izolovány.*
4. *Životní vztahy, jež obyčejně bývají obsahem projektů, jsou látka konkrétní a určitá.*
5. *Projektová metoda předpokládá učení vnitřní, které je cennější než učení vynucené zevním tlakem (Vrána, 1946, s. 301).*

Negativa z pohledu žáka

- časová náročnost,
- žák nemá potřebné kompetence,
- žák si není schopen opatřit zdroje informací,
- žák není schopen splnit stanovené cíle.

Negativa z pohledu učitele

- časová náročnost na řešení projektu,
- náročnost hodnocení projektu,
- častější realizace projektů přináší únavu, pokles zájmu a ztrátu motivace,

- osamocenost v prosazování projektové metody – nedostatek podpory z řad učitelů, rodičů a vedení školy,
- nedostatečná teoretická i praktická zkušenost učitele,
- požadavek na jiný způsob plánování a spolupráci učitele s okolím,
- náročnost na flexibilní jednání,
- úprava organizace vyučování.

Nedostatky projektové metody podle S. Vrány:

1. *Nemůže nahradit systematické vyučování a učebné předměty. Sama nestačí na to, aby se vyučovalo jedině touto metodou. Čím důsledněji by byla zaváděna, tím více by se vyučování vzdalovalo od předpokladu systematického a uceleného vyučování.*
2. *Spontánní projekty, které jsou pedagogicky cennější, jsou velmi řídké.*
3. *Po učiteli vyžaduje projektová metoda velkých znalostí a značné dovednosti. V ruce průměrného učitele by se zvrhla v povrchní práci bez trvalejších výsledků.*
4. *Projektová metoda není nejvhodnější metodou pro individuální učení a pro samoučení vůbec.*
5. *Hoví žákům nadaným. Průměrní, slabí a pasivní žáci zůstávají pozadu.*
6. *Projekty někdy zabírají příliš mnoho učiva, často i nepřiměřeného, a přepínají tedy síly žáků (Vrána, 1946, s. 301-302).*

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL VÝZKUMU

Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit úroveň znalostí dětí o lokalitě Bzenecká Důbrava, konkrétně Národní přírodní památky (dále jen NPP) Váté písky a Osypané břehy. Pomocí projektové výuky jsem chtěla rozšířit jejich stávající znalosti a ověřit přínos uplatněné organizační formy. Záměrem bylo nenásilnou a zábavnou formou přimět děti k aktivnímu podílení se na projektu. Vlastním výkladem, názornými ukázkami přímo v přírodě nebo pomocí pomůcek, vytvořit ucelený pohled na výjimečnost této lokality a propojení člověka s přírodou.

Díličními cíli bylo ověření, zda projektová výuka přispívá k lepšímu zapamatování vědomostí a zda se žáci budou aktivně podílet na přípravě a realizaci projektu.

4.1 Metody výzkumu

Pro splnění stanovených cílů použiji tyto metody:

- Didaktický test
- Obsahová analýza textu

4.1.1 Didaktický test

Didaktické testy patří mezi pedagogické diagnostické nástroje. Používají se při zjišťování výsledků výuky. Didaktické testy třídíme:

- podle měřené charakteristiky výkonu (testy rychlosti a úrovně znalostí),
- podle dokonalosti přípravy testu a jeho vybavení (standardizované a nestandardizované),
- podle interpretace výkonu,
- podle tematického rozsahu.

Každý didaktický test se skládá z otevřených nebo uzavřených úloh.

Otevřené úlohy nemají možnosti výběru variant odpovědí, předpokládají samostatnou výpověď. Dotazovaný prokazuje znalosti v širším rozsahu a v souvislostech.

Otevřené úlohy dělíme na:

- *otevřené široké úlohy*
- *otevřené úlohy se stručnou odpovědí*

Uzavřené úlohy mohou mít několik variant:

- *úlohy dichotomické*
- *úlohy s výběrem odpovědí* - je zde několik variant odpovědí:
  - jen jedna odpověď je správná,
  - odhalení nesprávné odpovědi,
  - více správných odpovědí.
- *úlohy přiřazovací*
- *uspořádací úlohy* (Pelikán, 1998).

V bakalářské práci jsem použila test nestandardizovaný. Tyto testy jsou většinou účelové a tvoří si je zpravidla sami učitelé. Didaktický test se skládá z uzavřených i otevřených úloh. V uzavřených úlohách je jen jedna odpověď správná.

4.1.2 Obsahová analýza textu

Metodu obsahové analýzy jsem použila u zpracování sebehodnotících listů žáků a u otevřených otázek v didaktickém testu. Tato metoda je známa jako „*kvantitativní, objektivní analýza sdělení jakéhokoli druhu. Obsahová analýza se může zabývat právě tak obsahem sdělení, jako jeho formou, autorem i adresátem takového sdělení.*“ (Disman, 2006, s. 168).

Obsahová analýza je vhodným výzkumným nástrojem na ověřování zjištění uskutečněných pomocí jiných výzkumných metod. Obsahovou analýzu můžeme uskutečňovat **nekvantitativním** nebo **kvantitativním** způsobem.

Nekvantitativní způsob se neopírá o explicitně vyčleněné kategorie jevů, nevyjadřuje se v žádných počitatelných ukazatelích.

U **kvantitativní** obsahové analýzy se naopak obsahové prvky textu kvantifikují – vyjadřuje se jejich frekvence, pořadí nebo stupeň. U kvantitativní analýzy je obsah textu (slova, věty, témata), převeden na kvantitativní míru (Gavora, 2000).

Při uskutečňování obsahové analýzy textů jsem použila postup podle Gavory (2000):

1. Vymezení **základního souboru** textů – všechny texty, které se týkají vymezené tématiky.
2. Vymezení **významové jednotky**. Významovou jednotku textu může tvořit:
  - Slovo (určitého typu, např. podstatné jméno, nebo slovo citově zabarvené, nebo slovo vyjadřující postoje, slovo faktografické, slovo vyjadřující činnost, slovo vyjadřující stav, osobní zájmeno apod.),
  - Idea, tvrzení (soubor více slov),
  - Téma (větší část textu, která je obsahově sjednocena).

V textech se vyhledávají stanovené významové jednotky a jejich výskyt se zaznamenává.

3. Stanovení **analytických kategorií**. Kategorie klasifikují významové jednotky. Ve výzkumu můžeme použít jakýkoliv počet analytických kategorií, který vyhovuje záměru výzkumu. Každou kategorii můžeme rozdělit do několika subkategorií, šířku kategorií si stanoví výzkumník na základě svých výzkumných záměrů.
4. **Kvantifikace** analytických kategorií. Zjišťuje se jejich frekvence, tj. absolutní počet, relativní počet (procento), průměr, směrodatná odchylka apod. Frekvence se seřadí do přehledných tabulek, případně se vyjádří graficky.
5. **Interpretace zjištěných frekvencí**. Zjištěné kvantitativní údaje se slovně opíší, vysvětlí a interpretují.

5 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROJEKT

5.1 Návrh projektu

Název projektu: „Putování po Moravské Sahaře“

Autor: Bohuslava Skrálová

Realizace: 20. září 2011

8. třída ZŠ a MŠ J. Hlubíka v Lipově, 14 – 15 let

7 dívek a 13 chlapců

Typ projektu:

- podle délky - krátkodobý, jednodenní
- podle prostředí – školní a mimoškolní
- podle počtu – třídní
- podle organizace – vícepředmětový
- podle navrhovatele – připravený uměle
- podle účelu – získání znalostí

Mezipředmětové vztahy: zeměpis, přírodopis, dějepis, občanská výchova, estetická výchova, tělesná výchova, výtvarná výchova, environmentální výchova

Výstup:

- výstava prezentací, které děti tvořily ve skupinách
- výstava pracovních listů
- fotogalerie z pořízených fotografií v Národní přírodní památce Váté písky
- podklady projektové výuky ponechány pro praktické využití dané školy

Stanovení výukových cílů pro čtyři oblasti osobnosti žáka:**Kognitivní**

- Žáci získají znalosti o Národní přírodní památce Váté písky
- Roztřídí získané informace
- Dohledají potřebné informace
- Využijí a rozšíří poznatky z předmětů zeměpisu, přírodopisu a dějepisu
- Vysvětlí postup své práce
- Zhodnotí svou činnost a dosažené výsledky výuky

Afektivní

- Posílit pozitivní postoje a názory žáků k přírodnímu prostředí
- Žáci provedou zhodnocení své snahy a přístupu k práci na projektu
- Žáci vyvinou snahu o dosažení stanoveného cíle (vytvořit vlastní prezentaci)

Psychomotorické

- Žáci se orientují v odborné literatuře, na mapě a v jiných informativních zdrojích
- Žáci využijí laboratorních pomůcek (lupy) v přírodě
- Zkompletují výsledky své práce do ucelené podoby (prezentace)
- Ze svých prezentací a pracovních listů z výpravy za poznáním žáci vytvoří výstavu
- Z pořízených fotografií vytvoří fotogalerii
- Rozvíjí výtvarnou a estetickou tvořivost

Sociální

- Žáci rozvíjejí schopnost spolupracovat ve skupině
- Zlepšují komunikaci mezi sebou i dospělými

- Žáci se umí dohodnout na pracovním postupu a způsobu řešení
- Spolupráce na projektu vede žáky k toleranci a ohleduplnosti
- Výsledky své práce dokážou žáci posoudit a ocenit
- Společné úsilí realizovat stanovené cíle pomáhá vytvářet pozitivní atmosféru ve třídě

Předpokládané činnosti pedagoga:

- Motivace žáků k participaci na projektu
- Ověření znalostí žáků didaktickým testem
- Příprava podkladů pro realizaci projektu
- Stanovení pravidel projektu společně s žáky
- Spolupráce s pracovníkem VIS Bílé Karpaty
- Naplánování a realizace exkurze „Putování po Moravské Sahaře“
- Zhodnocení projektu na základě vlastní reflexe a činností žáků
- Dohled nad tvorbou výstavy tvořené žáky

Organizace výuky: skupinová výuka, práce ve skupinách, hromadná výuka

Předpokládané výukové metody:

- metoda slovní – rozhovor, diskuse, metody práce s textem
- metoda diskusní
- metody praktické – grafické a výtvarné činnosti
- metody názorně demonstrační – pozorování, předvádění činnosti
- metoda řešení problému
- didaktické hry

Předpokládané pomůcky: knihy s tematikou o národních přírodních památkách a chráněných oblastech, časopisy, encyklopedie, naučné slovníky, počítače s internetem, didaktické hry, didaktická pomůcka „Bobří špalíček“, papíry, pastelky, fixy, lepidla, nůžky, mapy, síťka na ještěrky, laboratorní lupy, fotoaparáty.

Způsob hodnocení:

- žáci hodnotí práci ve skupině – jak se kdo zapojil, jakou měrou přispěl k výsledku
- žáci hodnotí práci skupin mezi sebou – co se jim povedlo, co by se dalo zlepšit
- žáci hodnotí zdařilost projektu a prezentace
- žáci individuálně zhodnotí práci na projektu a pocit z ní
- učitel zhodnotí průběh projektu a jeho výsledek

Kriteria hodnocení:

- spolupráce ve skupině – všichni se zapojí do činnosti
- komunikace ve skupině
- práce s informacemi, vyhledávání, zpracovávání
- prezentace projektu – písemné a estetické zpracování projektu, ústní projev, srozumitelnost

5.2 Charakteristika vybrané lokality

Pro realizaci mého výchovně vzdělávacího projektu jsem vybrala lokalitu Bzeneckou Důbravu. Území leží v centrální části okresu Hodonín, v poměrně ploché krajině nivy řeky Moravy, která tvoří jeho přirozenou osu. Oblast je jedinečná vzájemnou provázaností výrazně odlišných typů prostředí, z čehož plyne výjimečná druhová pestrost všech složek přírody. Stěžejní význam mají plochy NPP Váté písky a Osypané břehy.

NPP Váté písky má výměru 94,5 ha, nadmořská výška 180-190 m. Úzký bezlesý pruh (široký do 60 m) o délce 5,5 km po obou stranách železniční trati mezi stanicemi Rohatec a Bzenec - Přívoz. Váté písky jsou nejvýznamnější ukázkou rostlinných společenstev na nezalesněných plochách vátých písků jižní Moravy. Lokalita je bohatá na píscomilné druhy rostlin a živočichů.

V minulosti byla lokalita součástí původních doubrav s příměsí borovice lesní. Lesní pastvou a hrabáním steliva došlo v 18. století k rozsáhlému odlesnění a vznikly otevřené plochy, kde písečné bouře postupně vytvořily duny. Oblast byla proto známá jako Moravská Sahara. Na počátku 19. století byl Bedřichem Bechtem vypracován projekt zalesnění těchto ploch a téměř celé území bylo brzy osázeno borovicemi. K uchování dnešního chráněného území přispěla výstavba železnice z Vídně do Krakova kolem roku 1840. Díky ní vznikl bezlesý protipožární pás, který byl do konce provozu parních lokomotiv (kolem roku 1970) pečlivě udržován. Území pak začalo postupně zarůstat borovými semenáči z okolních lesů. Tento nálet je čas od času odstraňován.

Vegetace je, vzhledem k externím podmínkám (velká propustnost a extrémní teploty půdního povrchu), řídká a nízká. Typický je výskyt lišejníků z rodu dutohlávka. K charakteristickým druhům patří trávy paličkovec šedavý, mezi chráněné druhy patří ozdobná tráva kavyl písečný, divizna brunátná, smil písečný.

V přírodní památce se vyskytuje význačná fauna vázaná na písčité stanoviště. Najdeme zde početnou populaci ještěrek zelených, čtyři druhy mravkolvů, vzácné druhy motýlů, sarančí, kobylek, také kudlanku nábožnou, pakudlanku jižní. Samostatnou kapitolu tvoří pavouci, kteří zde jsou studováni teprve v posledních letech. Mezi teplomilné vzácnosti v celoevropském měřítku patří pavouk stepník rudý. K zajímavým ptákům patří skřivan lesní, lelek lesní, dudek chocholatý a bělořit šedý (Bezděčka et al., 2002).

Osypané břehy je území chráněné jako přírodní památka, nachází se 2,5 km severozápadně od města Strážnice, leží na řece Moravě. Přírodní památka byla vyhlášena k ochraně několika meandrů řeky Moravy a jejich okolí. Jedná se o poslední místo na dolním toku řeky Moravy, na kterém se zachovalo přirozené koryto řeky. Neregulovaný úsek řeky Moravy se třemi vyvinutými meandry a přilehlými lesy. Unikátním přírodním výtvozem je 13 metrů vysoká písečná stěna v nárazovém břehu meandru, která vznikla zaříznutím řeky do vátých písků. Vyskytuje se zde řada vzácných a chráněných živočichů, jedná se o významné hnízdiště ptáků. Natáčely se zde exteriéry světoznámého filmu režiséra Karla Zemana „Cesta do pravěku“ (Vachek et al., 1997).

5.3 Charakteristika školy

Pro realizaci svého projektu jsem si vybrala ZŠ a MŠ J. Hlubíka v Lipově. Obec Lipov je součástí mikroregionu Horňácko ležící na jihozápadním úpatí Bílých Karpat. V obci jsem bydlela a pracovala 11 let, podílela jsem se na sportovních a volnočasových aktivitách dětí, mládeže i dospělých. Spolupráce se školou byla vždy na dobré úrovni.

Základní škola Lipov, příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem je Obec Lipov, sdružuje základní školu, mateřskou školu (45 dětí), školní družinu (kapacita 25 dětí) a školní jídelnu (kapacita 400 jídel). Škola sdružuje děti z obcí Lipov a Louka a prošla rozsáhlou rekonstrukcí celého školního objektu, jejímž výsledkem bylo postavení nové tělocvičny, výstavba nových šaten, moderních učeben s projektory, rekonstrukce školní jídelny a výstavba nového školního hřiště s umělým povrchem.

Důležitým mezníkem v historii této školy byla změna názvu na „Základní škola a mateřská škola Jaromíra Hlubíka Lipov“, na počest 100. Výročí narození člověka, který byl významným učitelem a odbojářem. Stalo se tak 1. července 2005.

V letošním roce 2011/2012 navštěvuje školu 139 žáků. Základní vizí školy je vytvořit humanitní školu zajímavou pro žáky s příznivým klimatem. Preferuje všestranný rozvoj žáků a využívá efektivní metody výuky. Je to škola, která pro výuku využívá výpočetní techniku ve všech předmětech, zajišťuje kvalitní výuku cizích jazyků v moderní jazykové učebně, dvě učebny s projektory a jednou interaktivní tabulí využívají při hodinách přírodopisu, zeměpisu, chemie a fyziky. Integruje děti se specifickými poruchami učení, nabízí rozšířenou výuku tělesné výchovy.

Děti se pravidelně zúčastňují olympiád, různých sportovních, kulturních a společenských akcí, jsou rovněž zapojení do Asociace školních sportovních klubů. Spolupracovali na některých charitativních a jiných projektech, např. na pomoc obětem přírodní katastrofy v Asii, Projekt pro pomoc nemocným dětem z pediatrické kliniky v Motole a z Kliniky dětského lékařství v Ostravě, adoptovali v hodonínské ZOO tygra ussurijského (ZŠ Lipov, 2011).

Při oslovení, zda na jejich škole mohu realizovat svůj projekt, jsem se setkala s kladnou reakcí a ve všem mi vycházeli vstříc.

5.4 Příprava projektu

Základní informace o Národní přírodní památce Váté písky jsem čerpala ve Vzdělávacím a informačním středisku Bílé Karpaty o. p. s. (dále jen VIS BK) ve Veselí nad Moravou. Středisko se věnuje následujícím činnostem:

- osvěta a výchova obyvatel jihovýchodní Moravy v oblasti ochrany přírody a životního prostředí
- výukové programy pro všechny stupně škol v rámci školního vyučování
- přednášky pro veřejnost
- terénní exkurze s odborným výkladem do chráněných území přírody s důrazem na CHKO Bílé Karpaty
- turistické a jiné informace o městě Veselí nad Moravou, regionu a Bílých Karpatech
- půjčovna odborné literatury a pomůcek pro ekologickou výchovu
- pořádání akcí k významným dnům (Den Země, Evropský den parků, Den dětí atd.)
- uskutečňování komunitních projektů v oblasti ochrany přírody, životního prostředí a ekologické výchovy
- vydávání informačních materiálů a odborných publikací (Bílé Karpaty, 2011).

Odborný pracovník VIS BK mi pomohl s výběrem vhodné lokality pro výchovně vzdělávací projekt, poskytl mi informační materiály, odbornou literaturu, pomůcky pro ekologickou výchovu a spoustu odborných rad. Pod jeho vedením jsem se zúčastnila terénní exkurze na Váté písky, která mi byla velkým přínosem.

Nejvhodnější dobou pro návštěvu Národní přírodní památky Váté písky je duben, protože tady rostou především jednoleté rostliny, které kvetou na jaře a odumírají ještě před začátkem léta. Uskutečnění mého projektu jsem si musela naplánovat na měsíc září, protože na jaře bych nestihla dokončit bakalářskou práci. Ale i v tomto měsíci nám tato lokalita nabídne nevšední zážitky a mnoho věcí pro objevování, což svědčí o její jedinečnosti.

První setkání s žáky jsem uskutečnila 6. září 2011 na již zmiňované základní škole. Za přítomnosti třídní učitelky jsem se představila. Ve třídě bylo několik dětí, které v předškolním věku chodili s rodiči do cvičení, které jsem v obci vedla. Velmi potěšující pro mě bylo, že

již při příchodu do třídy mě někteří žáci poznali a komunikace byla uvolněná. Seznámila jsem je s mým záměrem uskutečnit v jejich třídě projekt a požádala je o spolupráci na něm. Volnou diskusí jsem zjišťovala, zda se žáci už podíleli na nějakém projektu, jestli dělali projekt ve třídě nebo i mimo ni a zda je to bavilo. Zjistila jsem, že projekty dělali pouze třídní na nějaké zadané téma a moc je to nebavilo. Mimo školu ještě nebyli a chtěli by to zkusit. Tady jsem kladla důraz na to, že práce na projektu je kolektivní spolupráce a spočívá v jejich aktivní účasti na projektu. Oznámila jsem jim, že konečné hodnocení nebude na známky z důvodu neúčasti na žádném podobném projektu. Dále jsem je požádala o vyplnění didaktického testu (Příloha P III) a po jeho vyplnění jsem pokračovala v motivaci na přípravu projektu.

Stručnou charakteristikou Národní přírodní památky Váté písky a zdůrazněním jejich zajímavostí, jsem děti přiměla k zamyšlení, jestli si myslí, zda by na Moravě mohla být Sahara, jak si ji představují, co si myslí, že tam roste za rostliny a žije za živočichy. Děti o Moravské Sahaře nic nevěděly, rostliny a živočichy hádaly. Popsala jsem, jak projekt bude probíhat, jak se bude jmenovat, popřípadě mohou vymyslet název nový. Děti byly spontánní a komunikovaly bez problémů. Vzbudila jsem v nich zvědavost a pro představu, kam bude naše výprava směřovat, jsem jim pustila DVD Natura 2000 o dané lokalitě. (DVD Natura 2000, AZ media © 2005).

Po zhlédnutí videa, které trvalo asi 15 minut, jsem se vrátila k otázkám z didaktického testu. Chtěla jsem zjistit, co dětem dělalo největší problém, co nevěděly a co je zaujalo. Děti opět spolupracovaly, některým se zdál test těžký, na některé otázky neznaly odpověď. Tady pro mě vznikl prostor pro motivaci ke vzájemné spolupráci. Vyzvala jsem je, aby vytvořily skupiny a zvolily si téma, na které by vytvořily prezentaci a na exkurzi nás s ní seznámily. Vysvětlila jsem jim, že k realizaci toho úkolu bude nutné si zorganizovat práci ve skupině, rozdělit si úkoly, radit se. Očekávala jsem neochotu, ale děti si samy navrhovaly, o čem by chtěly psát. K mému překvapení nakonec vzniklo pět skupin. Tématem byly živočichové Moravské Sahary. Dále jsem děti motivovala, že během výpravy mohou fotografovat nebo malovat obrázky. Dohodly jsme se, že výstupem naší jednodenní výpravy bude výstava z prezentací jednotlivých skupin, pořízených fotografií a výsledků aktivit, které mám připravené během naší výpravy.

Po uskutečnění výpravy navštívím žáky a společně zhodnotíme projekt. Co nám přinesl, pocity, zážitky, zda bylo dosaženo společných cílů. Opět je požádám o vyplnění didaktického testu, který rozšířím o vyjádření jejich postojů a názorů k ekologii a přírodě.

5.5 Realizace projektu

Přesný datum exkurze do Národní přírodní památky Váté písky jsme naplánovaly spolu s třídní učitelkou. Bylo nutné odhlásit děti z obědů vzhledem k celodennímu putování. Přesné informace o odjezdu a organizaci předala třídní učitelka. Co se nedalo naplánovat, bylo počasí. Předpověď počasí nebyla příznivá, přesto jsme zariskovali a dětem oznámili, aby si zvolily vhodné oblečení do mokra.

Z celkového počtu 20 dětí se jich zúčastnilo 17. Za oblačného počasí děti s třídní učitelkou odjely autobusem v 7:50 hod. směr Strážnice. Příjezd do Strážnice 8:24 hod., tady jsem se ke třídě přidala já a následoval přestup na autobus do stanice Bzenec - Přívoz (odjezd v 8:41 hod. a příjezd 8:48 hod.). Zde začalo naše putování po Moravské Sahaře.

Nejprve jsme se zorientovali na mapě, určili si počátek, směr a konec cesty. Zejména kluci se ujali iniciativy v určování směru naší výpravy podle mapy, které jsem na začátku rozdala.

Trasu jsem rozdělila na několik stanovišť, na kterých jsem převážně já, nebo vybrané skupiny dětí, postupně seznamovala s Národní přírodní památkou Váté písky. Z našich výkladů by měli žáci na konci výpravy znát odpovědi na otázky z testu. Po celé délce naší trasy jsou rozmístěny informační tabule o Národní přírodní památce Váté písky, kde jsme si zopakovali již načerpané znalosti.

Na 1. stanovišti byl začátek národní přírodní památky, kde jsem povídala o historii a vzniku Moravské Sahary a Dúbravy, o vegetaci, půdě. Názornou ukázkou jsem je seznámila s bohatým výskytem typických lišejníků a trav. Výklad jsem pro představu obohatila o obrázky rostlin v době květu, zajímavostí o chráněném kavylu písečném, bylinách a máčce ladní, kterou jsme později taky mezi rostlinami našli. Máčku ladní jsme podle připraveného obrázku porovnali v době květu a nyní. Přiměla jsem děti k diskusi, proč se této rostlině říká „stepní běžec“, co si pod tímto názvem představují nebo za jakým účelem tento název vznikl. Děti nevěděly, moc nespolečně pracovaly. Po vysvětlení jsme pokračovali dále.

Obr. č. 1 Výklad o vzniku Moravské Sahary (archiv autorky)

Obr. č. 2 Presentace máčky ladní (archiv autorky)

2. stanoviště ovládly dívky svou prezentací o pavouku stepníku rudém. Zpočátku měly ostych, ten ovšem překonaly a přednesly vyčerpávající informace. Uměly reagovat na otázky kluků, které zajímalo, zda je pavouk jedovatý a jestli mají strach z pavouků. Děti si sdělovaly, zda by ho chytily do ruky, kdo má rád pavouky, kdo je má doma nebo měl a jaké kdo zná pavouky. Děti byly spontánní, měly vlastní zkušenost, o kterou se podělily.

Obr. č. 3 Prezentace žákyně o stepníku rudém (archiv autorky)

Stanoviště č. 3 neslo název „Ještěrka zelená“. Skupina kluků zvládla povykládat o tomto nejrozšířenějším obyvateli Vátých písků základní informace, a protože měli pouze černobílý obrázek tohoto živočicha, mohla jsem jim ho ukázat i v barevném provedení, který jsem měla k dispozici. Bohužel jsme je nemohli vzhledem k počasí vidět na vlastní oči, ukázala jsem jim aspoň jejich nejčastější lokality výskytu. Kdyby bylo slunečné počasí, určitě bychom některé zahlédli. Když jsem byla účastníkem exkurze s odborným pracovníkem, tam dokonce ještěrky chytali do sítěk, a mohli si je zblízka prohlédnout či pohladit. Pro účastníky to bylo velmi zábavné, a když jsem se s tímto zážitkem svěřila dětem a ukázala jim fotky, tak je taky mrzelo, že nemohly nic chytat a neviděly je. Tady vznikl prostor pro využití pomůcky, kterou jsem měla připravenou a tou byla laboratorní lupa.

Obr. č. 4 Presentace žáků o ještěrce zelené (archiv autorky)

Stanoviště č. 4 bylo pro děti velmi akční a velmi je bavilo. Aby naše putování bylo zábavné a ne jen samé hromadění vědomostí, snažila jsem se i výběrem živočichů a povídání o nich zaujmout. Jedním z nich byla Kudlanka nábožná, děti ihned reagovaly, samy začaly povídat o požívání samečka při páření, někteří dovedly popsat, jak vypadá, včetně trojúhelníkové hlavy s velkýma očima, což mě překvapilo. Samozřejmě jsem měla obrázek s kudlankou nábožnou, aby děti měly představu a navíc se dověděly, že mají loupeživé končetiny a jak fungují, že dokáže otočit hlavu o 360 stupňů, aniž by hnula tělem, jak se odlišuje od pakudlanky jižní, která tu taky žije, proč se dalšímu obyvateli říká saranče modrokřídle, které se díky barvě těla dokáže dobře maskovat a nerozeznáme jej od kamení či hlíny. Tyto zajímavosti děti bavily a byly aktivní. Pak jsem jim rozdala laboratorní lupy a vyzvala je, aby chytily do pomůcky nějakého živočicha a mohli si ho prohlédnout. Tady byli aktivní pouze kluci, dívky se chytání nezúčastnily, pouze pozorovaly už chycené úlovky. Převážně nachytaly mravence, pavouky a kobylky. Byly nadšené, nikdo ještě s laboratorní lupou v přírodě nepracoval, bylo to pro ně nové a zajímavé.

Obr. č. 5 Práce žáků s laboratorní lupou (archiv autorky)

Obr. č. 6 Práce žáků s laboratorní lupou (archiv autorky)

Stanoviště č. 5 nás vrátilo zpět do historie. Následoval výklad o zalesňování Moravské Sahary, proč se zalesňovala a kdo se o to přičinil. Jméno Jana Bedřicha Bechtela nalezneme i na pomníku na okraji lesa ve Bzenci - Přívozu.

Stanoviště č. 6 už zase ovládla skupinka chlapců, kteří nás seznámili s dalším zajímavým obyvatelem, tím byl mravkolev. V testu děti vůbec neznaly odpověď, o to více poslouchaly spolužáky. Kluci nás podrobně seznámili s tímto živočichem, já jsem výklad obohatila opět o nějaké zajímavosti, jako například proč mravkolev kořist vysává, vzpomněla jsem publikaci Ondřeje Sekory, knížka Ferdy Mravence, kterou každý zná, ale málokdo tušil, že Ťutínek je vlastně larva mravkolva. Ve volné přírodě jsem jim názorně ukázala typické nálevkovité jamky, kde larvy číhají na kořist. Téma pro děti bylo zajímavé, spolupracovaly, bohužel se nám začalo zhoršovat počasí, za mírného poprchání jsme opustili Národní přírodní památku Váté písky a přešli kolem pískovny na Osypané břehy.

Obr. č. 7 Presentace žáků o mravkolevu (archiv autorky)

Aby nám cesta k pískovně lépe uběhla, vyprávěla jsem dětem legendu o loupežníku Žilkovi, a proč byl po něm pojmenovaný jediný dub daleko široko, tzv. Žilkův. Jeho věk se odhaduje na 300 let, má výšku 22 m, obvod kmene 4,8 m průměr koruny 34 m. Bohužel není na naší trase, ale na jiné turistické stezce Bzenecké Dúbravy. Pro děti byla legenda úsměvná nejen tím, že chytal střely do kouzelného klobouku, ale i tím, že loupežníka zastřelili knoflíkem.

Stanoviště č. 7 v pískovně bylo pro děti poučné, povídala jsem jim o těžbě v pískovně, následné rekultivaci. Poté jsem je vyzvala k diskusi o ochraně přírody, co si o ní myslí, jestli je rekultivace důležitá a proč. Děti moc o rekultivaci nevěděly, některé se zapojily do diskuse. Vysvětlila jsem jim, že zalesňování není někdy vhodné a chtěla volně navázat na téma o dalším obyvateli Bzenecké Dúbravy, které si měla připravit další skupina dětí. Bohužel se tato skupina nepřípravila a o ohroženém dudkovi chocholatém nám děti nic neřekly. Základní informace jsem sdělila já a přidala zajímavosti o břehuli říční.

Obr. č. 8 Pískovna (archiv autorky)

Obr. č. 9 Pískovna (archiv autorky)

Stanoviště č. 8 mělo být odpočinkové, plné her a společných aktivit. Osypané břehy je území chráněné jako přírodní památka, leží na řece Moravě, kde se zachovaly přirozené koryta řeky, vyskytuje se zde řada chráněných živočichů, jedná se o významné hnízdiště ptáků. Řeka Morava se zde svými meandry zařezává do vátých písků a vytváří tak nad řekou až 13 metrů vysoké pískové stěny. Nad jednou takovou stěnou bylo naše stanoviště a dětem se rozprostřel nádherný výhled na řeku Moravu a meandry, které viděli poprvé. Krásnou podívanou nám kazilo stále se zhoršující počasí. Tady jsem musela hodně improvizovat, částečně jsme byli kryti stromy, ale tušila jsem, že pokud začne hustěji pršet, aktivity a hry, které jsem měla připravené, nebude možné provést. Výklad byl nutný přizpůsobit počasí a hlavně zrychlit.

Obr. č. 10 Meandr řeky Moravy (archiv autorky)

Dětem jsem poskytla přestávku na občerstvení, při které jsem jim vykládala o řece Moravě, kde pramení, kterými známými městy protéká, její přítoky. I když jsem měla pro názornost připravenou velkou látkovou slepou mapu a mým záměrem bylo děti přimět k aktivní činnosti, zůstala jsem kvůli počasí pouze u komentáře a názorné ukázkce na mapě. Skupinovou aktivitu ve formě doplňování slepé mapy, jsem se z tohoto důvodu rozhodla provést až ve třídě před zhodnocením celého projektu.

Abych volně navázala na téma o významném živočichovi řeky Moravy, vyzvala jsem poslední skupinu k její prezentaci. Bohužel i tady jsem se setkala s nepřipraveností. Jednalo se o dva chlapce, z nichž jeden se putování nezúčastnil. Situaci jsem vyřešila tak, že jsem chlapce požádala o spolupráci a asistenci při mém výkladu. Chlapec ochotně souhlasil, což jsem ocenila. Oním významným obyvatelem řeky Moravy je bobr a považovala jsem proto za důležité přiblížit dětem jeho způsob života. Začalo ovšem drobně pršet a výklad jsem omezila pouze na popis, proč je tak dobře přizpůsobený svému prostředí a opět zajímavosti ze života bobrů. K tomuto účelu jsem využila "Bobří špalíček", který jsem si vypůjčila ve

VIS Bílé Karpaty. Obsahoval odlitky končetin bobra, odlitky ocasu, hlodáky, ohryzy větví a piliny. Žáci si mohli přivonět ke kastoreu, které bobři vylučují ze svých žláz, značkují si teritorium a využívá se v lékařství, potravinářství a kosmetice. I v tomto případě, kdy jsem měla v úmyslu kolektivní práci dětí, jsem aktivitu přesunula do třídy. Myslím si, že vlivem počasí byly děti bez většího zájmu, názorné ukázky si prohlédly, ale nadšení či zvědavost je opustila, nikdo z dětí neměl zájem si ke kastoreu přivonět.

Obr. č. 11 Názorná pomůcka „Bobří špalíček“ (archiv autorky)

Z důvodu nepříznivého počasí jsem se rozhodla neprodlužovat pobyt za těchto podmínek, odjezd ze stanice Bzenec - Přívoz stanovila na 13:11 hod. a s třídní učitelkou jsme zvolily návrat stejnou cestou, neboť na trase, kterou jsem měla připravenou, by bylo více blátivých úseků. Tato varianta se nám zdála nejlepší, protože ve skupině dětí byl chlapec s poruchou pohybového ústrojí.

Z důvodu časové tísně, jsem již nezařadila aktivity o rybách, například chytání ryb na udičku, určování jejího druhu, přiřazení a vysvětlení účelu ploutev. Na to se těšili zejména kluci, protože mezi nimi byli rybáři.

Do aktivit jsem nezahrnula ani malování nádherného výhledu na meandry, který děti ohromil. Plánovala jsem, že si děti sami zvolí z nabízených činností dle jejich zájmu a zaměření.

K ukončení našeho putování jsem zvolila hru, která měla zrekapitulovat nově získané vědomosti a zajímavosti. Zábavnou hru „Kufr“ určitě znají pamětníci, dětem jsem pravidla vysvětlila. Někoho jsem si z dětí vybrala, postavila jsem se za něj, ostatní děti byly před námi, aby s vybraným mohly komunikovat. Nad hlavou vybraného žáka jsem držela kartičku, na které byl nějaký název, např. stepní běžci, Morava, bobr, meandr, mravkolev, Jan Bedřich Bechtel, kudlanka nábožná atd. Ostatní děti musely vybranému napovídat tak, aby neřekly kořen slova a pomocí různých indicií ho navedly na správnou odpověď. S prvním názvem jsem jim trochu pomáhala, ale pak jim to nedělalo větší problém, nikdo nechtěl jít do role „hadače“ dobrovolně, tak jsem je vybírala sama, včetně paní učitelky. Děti se pobavily, spolupracovaly, někdo měl problém s vyjadřováním.

Obr. č. 12 Hra kufr (archiv autorky)

Za deště jsme se vydali na zpáteční cestu. Zpáteční cesta proběhla bez zastávek, nikdo neměl náladu ani na písničku. Před odjezdem autobusu do Strážnice v 13:11 hod. jsme měli čas sníst poslední zásoby i na pořízení společné fotografie. Poděkovala jsem dětem za odvedený sportovní i vědomostní výkon, spolupráci a připravila je na dokončení projektu v jejich třídě, který jsem naplánovala již 2 dny po exkurzi, tedy na pátek 23. září. Ve Strážnici jsme nastoupili na přímý vlak do Lipova, kam děti docestovaly s třídní učitelkou. Já jsem po cestě vystoupila ve Veselí nad Moravou.

Obr. č. 13 Společná fotografie (archiv autorky)

5.6 Dokončení projektu

Dokončení výchovně vzdělávacího projektu proběhlo ve stanoveném termínu ve třídě, zúčastnilo se ho 17 žáků. Z důvodu nepříznivého počasí jsem s dětmi nemohla provést skupinové aktivity, které napomáhají k zapamatování probírané látky. Jednalo se o slepou mapu toku řeky Moravy (Příloha P II) a doplnění pracovního listu o bobrovi (Příloha P I). Nejdříve jsem daná témata zopakovala a děti ve skupinách slepou mapu a pracovní list doplnily. Aktivně společně spolupracovaly.

Obr. č. 14 Skupinová práce dětí s prac. listy (archiv autorky)

Obr. č. 15 Skupinová práce dětí s prac. listy (archiv autorky)

Pak následovalo společné zhodnocení projektu. Žáci zhodnotili, jak aktivně se zapojovali jednotlivci do činnosti skupiny, zda komunikace ve skupině probíhala bez problémů, jestli se jim způsob netradiční výuky líbil, zda by ho chtěli někdy zopakovat. Navíc každý žák vyplnil sebehodnotící list. Míru svých získaných vědomostí si žáci ověřili v didaktickém testu, který již řešili před realizací projektu a nyní ještě jednou po jeho ukončení.

Poté jsem průběh projektu zhodnotila z mého pohledu, ocenila jsem aktivitu, přístup dětí a spolupráci na projektu. Po slovním hodnocení následovala malá odměna ve formě čokoládové tyčinky. Výstupem našeho projektu byla výstava z vytvořených prezentací žáků a pracovních listů, na jejíž realizaci jsme se domluvili. Také jsme si domluvili realizaci výstavy fotografií z exkurze. Následovalo poděkování dětem, paní učitelce a rozloučení.

Obr. č. 16 Realizace výstavy prezentací (archiv autorky)

5.7 Analýza stanovených výukových cílů

Podrobnou analýzu a průběh činností jsem se snažila zaznamenat již v popisu realizace projektu. Přesto považuji za důležité zhodnotit, zda byly dosaženy stanovené cíle, a to v oblasti kognitivní, afektivní, psychomotorické a sociální.

Kognitivní cíle

- *Získali znalosti o Národní přírodní památce Váté písky*

Vědomostním testem, přímou návštěvou NPP Váté písky, vlastním podílením se na prezentacích, výkladem o NPP Váté písky, názorných ukázkách a zábavnou formou opakování, získali ucelené znalosti o této lokalitě.

- *Roztřídili získané informace*

Žáci uměli roztřídit informace, na základě jejich pochopení je vhodně využili v tvůrčích činnostech.

- *Dohledali potřebné informace*

Žáci během projektu pracovali s encyklopediemi, učebnicemi i časopisy. Bez větších problémů zvládali práci s počítačem. Pro vyhledávání informací uměli využít výukových programů a internetových stránek.

- *Využili a rozšířili poznatky z předmětů zeměpisu, přírodopisu a dějepisu*

Své dosavadní vědomosti ze zeměpisu, přírodopisu i dějepisu uplatňovali v průběhu exkurze. Žáci se zapojovali do diskuse bez větších problémů, pokud o daném tématu něco věděli, spolupracovali aktivně, o nové poznatky projevovali zájem.

- *Vysvětlili postup své práce*

Postup práce vysvětlili bez větších problémů.

- *Zhodnotili svou činnost a dosažené výsledky výuky*

Žáci zhodnotili svou činnost ve skupinách, zhodnotili podíl spolupráce na společných úkolech, zhodnotili zdařilost projektu a prezentace, individuálně vyjádřili své názory a pocity z projektu.

Afektivní cíle

- *Posílili pozitivní postoje a názory k přírodnímu prostředí*

Žáci navštívili NPP Váté písky poprvé. Kontakt s přírodou a nově načerpané informace jim pomohli k posílení pozitivního názoru na životní prostředí a jeho ochranu.

- *Zhodnocení snahy a přístupu k práci na projektu*

Již při oslovení žáků, zda by spolupracovali na mém projektu, jsem se setkala s pozitivní reakcí. Žáci projevíli aktivní účast na projektu a spolupráce probíhala bez problémů.

- *Snaha o dosažení stanoveného cíle (vytvoření prezentace)*

Stanovené cíle nebyly zcela splněny. Záporným okamžikem v projektu byla nepřipravenost dvou skupin chlapců. Nevypracovali si své prezentace. Z tohoto neúspěchu si беру ponaučení na příště. Nejlépe kontrolovatelné byly cíle psychomotorické a sociální, kde byl vidět okamžitý výsledek.

Psychomotorické cíle

- *Orientace na mapě a v odborné literatuře*

Po celou dobu naší exkurze děti používaly mapu. Orientaci na mapě a práci s mapou zvládly na výbornou. Iniciativu projevíli kluci, dívky se aktivně nezapojily. Práce s odbornou literaturou nedělala dětem potíže.

- *Využili laboratorních pomůcek v přírodě*

Jednou z připravených činností byla práce s laboratorní lupou. Děti s touto pomůckou pracovaly poprvé a s velkým nadšením. Byla to pro ně nová a poučná zkušenost. Všichni se aktivně zapojili do zkoumání živočichů.

- *Zkompletovali výsledky své práce do ucelené podoby*

Práce žáků měla ucelenou podobu. Žáci si ve své skupině rozdělili úkoly, které splnili a vytvořili ucelenou prezentaci. Dvě skupiny nebyly schopné práci dokončit. Ne všichni se podíleli na splnění úkolu.

- *Vytvořili výstavu ze svých prezentací a pořízených fotografií*

Realizace výstavy proběhla bez problému, děti si rozdělily úkoly a vytvořily ze svých prací výstavku. Pro umístění zvolily chodbu v budově školy, kde je velký pohyb žáků a mohly se pochlubit svými pracemi. Iniciativu tady převzaly především dívky.

- *Z pořízených fotografií vytvořili fotogalerii*

Nástěnka z fotografií byla umístěna ve třídě, všichni se podíleli na výběru fotografií, dívky se podílely na estetickém vzhledu nástěnky.

- *Rozvíjeli výtvarnou a estetickou tvořivost*

Výtvarnou a estetickou tvořivost žáci využili zejména při realizaci výstavy. Výtvarnou činnost jsem chtěla uplatnit přímo v přírodě na našem putování. Bohužel z důvodu nepříznivého počasí, jsem tuto aktivitu neuskutečnila.

Sociální cíle

- *Rozvíjeli schopnost pracovat ve skupině*

Většina žáků pracovala ve skupině bez problémů, pochopili potřebu spolupracovat na vybraném tématu, respektovali se navzájem. Sami žáci hodnotili práci ve skupině kladně, každý chtěl mít nějakou zásluhu na společném díle.

- *Zlepšili komunikaci mezi sebou a dospělými*

Komunikace mezi dětmi probíhala bez potíží. Obávala jsem se, zda komunikace mezi mnou a dětmi nebude váznout, zda zvládnou jejich změny nálad v pubertálním věku, zda vytvoříme příjemné klima pro komunikaci. Obavy byly zbytečné, komunikace probíhala ve vzájemném respektu. Vhodně se zapojovaly do diskuse, uměly formulovat otázky a názory, při prezentaci vlastních prací se snažily o kultivovaný a souvislý ústní projev. Menší problémy byly v naslouchání ostatních a skákání do řeči.

- *Uměli se dohodnout na postupu i řešení*

Všichni k úkolům přistupovali zodpovědně a uměli se dohodnout na postupu i řešení, vzniklý problém dovedli společně vyřešit. Pouze ve dvou skupinách se projevil rozdíl mezi jednotlivými členy týmu v přístupu k práci na společné věci.

- *Práce na projektu je vedla k toleranci a ohleduplnosti*

Během realizace celého projektu byli žáci ohleduplní sami k sobě i k práci ostatních. Vzájemně si pomáhali a podporovali se, nezdráhali se poradit nebo pomoci druhému.

- *Dokázali ocenit své výsledky práce*

Na základě získaných informací a zkušeností uměli své poznatky posoudit a kriticky zhodnotit. Uměli formulovat, co se jim povedlo, kde mají rezervy a co mohou zlepšit. Ocenili přínos do budoucnosti.

- *Vytvořili pozitivní atmosféru ve třídě*

Výuka přenesená mimo školu vytvořila uvolněnou atmosféru mezi žáky, ale i mezi žákem a učitelem. Společné prožitky utužily kolektiv, spolupráce všech na stejné věci podpořila tvořivé klima a kreativitu.

5.8 Sebehodnocení zúčastněných žáků

Abych měla zpětnou vazbu na to, zda se projekt líbil a byl pro žáky přínosem, zvolila jsem 5 otázek k sebehodnocení žáků. Pro vyhodnocení jsem použila kvantitativní obsahovou analýzu. Základním souborem textů byli sebehodnotící listy žáků, významovou jednotkou jsem zvolila otázku č. 3, otázku č. 4 a otázku č. 5, na které žáci odpovídají. Z odpovědí žáků jsem vytvořila analytické kategorie a počty frekvencí seřadila do tabulky.

Otázka č. 1: Bylo zvolené téma projektu zajímavé?

Všech 17 žáků odpovědělo ANO

Otázka č. 2: Bavilo tě učit se jinou formou?

Všech 17 žáků odpovědělo ANO

Otázka č. 3: Co tě bavilo nejvíce a proč?

Tab. č. 1 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 3 – část 1

	Pobyt v přírodě	Poznávání rostlin a živočichů	Krajina	Hry	Přískovna	Chytání kobytek	Řeka Morava a meandry	Výklad prezentace
Co tě bavilo nejvíce	4	3	4	4	1	3	3	2

Tab. č. 2 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 3 – část 2

	Zajímavé	Zábavné
Proč tě to bavilo	6	11

Z odpovědí vyplývá, že žáky nejvíce bavili hry, pobyt v přírodě a tamní krajina, důvodem byla zábava.

Otázka č. 4: Naučil/a jsi se něco nového?**Co například?**

Všech 17 žáků potvrdilo, že se naučili něco nového.

Tab. č. 3 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 4

	Poznání nové lokality	Důvod názvu Moravská Sahara	Nové druhy rostlin a živočichů	Pověst o zbojníku Žilkovi	Poznávat přírodu	Meandry řeky Moravy	Nevím
Příklady nových znalostí	5	1	9	1	1	2	1

Nejvíce žáků odpovědělo, že se znají nové druhy rostlin a živočichů a novou lokalitu ve svém okolí.

Otázka č. 5: Chtěl/a by ses takhle učit častěji a proč?

Všech 17 žáků odpovědělo ANO.

Tab. č. 4 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 5

	Zajímavé a zábavné	Raději být v přírodě než ve škole	Vidět vše na vlastní oči	Naučím se něco nového	Vím, jak se mám chovat v přírodě
Důvod učení touto metodou	7	5	2	2	1

Nejčastějšími důvody učení touto metodou žáci uvedli zajímavost a zábavnost, preferovali pobyt a učení v přírodě než učení ve škole.

5.9 Vyhodnocení didaktického testu

Pro zjištění úrovně znalostí žáků o lokalitě Bzenecká Důbrava jsem v projektu použila didaktický test, který žáci vyplnili před realizací projektu a po jeho dokončení. Test obsahoval 18 otázek, žáci volili ze tří možných odpovědí, vyhodnoceny byly správné a špatné odpovědi. Test po realizaci projektu obsahoval navíc dvě otevřené otázky. Testy jsem vyhodnotila, sestavila tabulku a data převedla do grafické podoby. Na dotazník ze dne 6. 9. 2011 odpovídalo 20 žáků a na dotazník ze dne 23. 9. 2011 odpovídalo 17 žáků.

Počty správných odpovědí před realizací a po realizaci projektu, jsou uvedeny v tabulce (Tab. č. 5), potvrzují, že projektová výuka přispívá k lepšímu zapamatování získaných vědomostí. Z didaktického testu jsem pro grafickou názornost vybrala jen ty otázky, které vykazují největší zlepšení. Na závěr jsem pro lepší přehlednost vytvořila graf, který znázorňuje úspěšnost projektové metody.

Tab. č. 5 Vyhodnocení didaktického testu

otázka č.	didaktický test 6. 9. 2011		didaktický test 23. 9. 2011	
	správná odpověď	chybná odpověď	správná odpověď	chybná odpověď
1.	2	18	15	2
2.	0	20	15	2
3.	12	8	12	5
4.	20	0	17	0
5.	6	14	17	0
6.	11	9	17	0
7.	8	12	16	1
8.	5	15	15	2
9.	11	9	15	2
10.	5	15	17	0
11.	3	17	5	12
12.	9	11	16	1
13.	5	15	5	12
14.	10	10	17	0
15.	7	13	10	7
16.	12	8	8	9
17.	11	9	15	2
18.	2	18	15	2
Celkem	139	221	247	59

Již první dvě otázky v testu, mi potvrdily, že žáci neznali lokalitu Bzenecké Dúbravy a nikdy ji nenavštívili.

Otázka č. 1: Znáš lokalitu Bzenecká Dúbrava?

18 žáků (90%) odpovědělo NE

2 žáci (10%) odpovědělo ANO

Otázka č. 2: Navštívil/a jsi někdy tuto oblast?

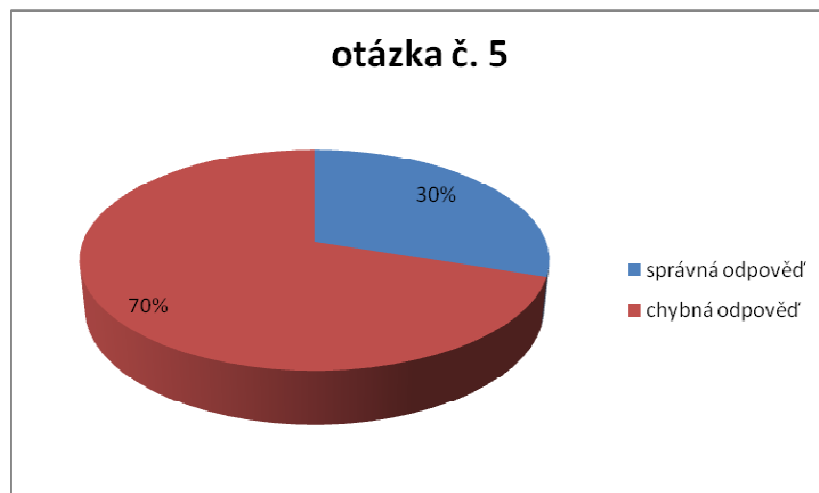
20 žáků (100%) odpovědělo NE

Otázka č. 5: Oblasti NPP Váté písky se také říká:

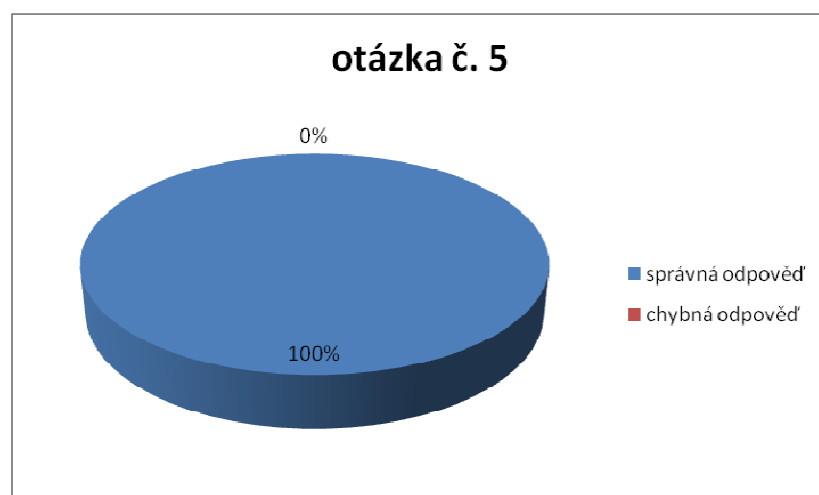
- a) Moravská Sahara
- b) Bílá pískovna
- c) Zaváté břehy

(správná odpověď je a) Moravská Sahara)

Před realizací projektu odpovědělo 6 žáků (30%) správně a 14 žáků (70%) špatně. **Po realizaci** projektu uvedlo všech 17 žáků (100%) správnou odpověď.

Obr. č. 17 Odpovědi na otázku č. 5 před realizací projektu (%)

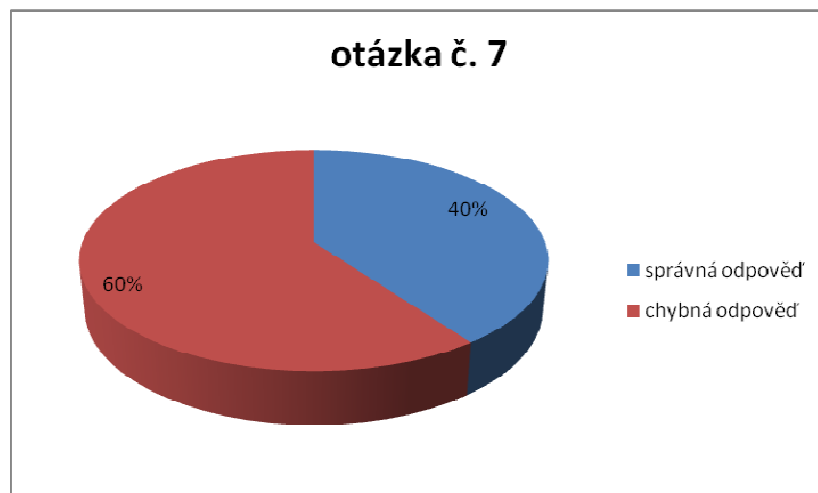
Obr. č. 18 Odpovědi na otázku č. 5 po realizací projektu (%)

Otázka č. 7: Pouze v NPP Váté písky se nachází chráněná ozdobná tráva. Jmenuje se:

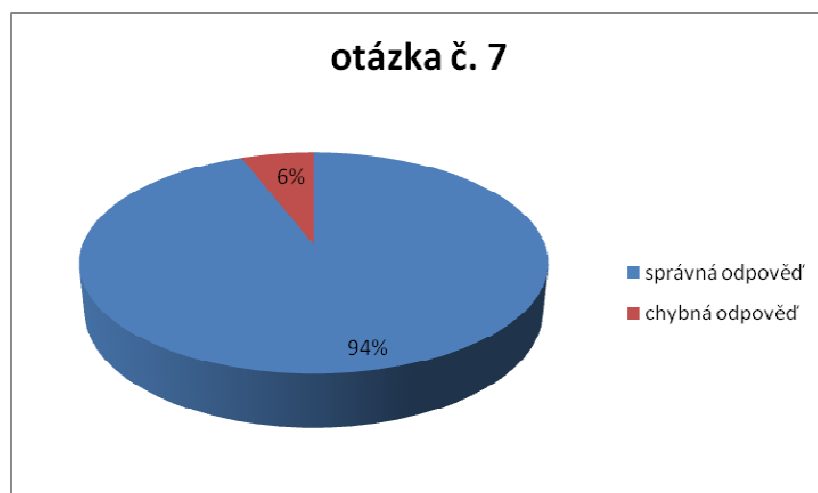
- a) Kozlík lékařský
- b) Lipnice luční
- c) Kavyl písečný

(správná odpověď je c) Kavyl písečný)

Před realizací projektu odpovědělo 8 žáků (40%) správně a 12 žáků (60%) špatně. **Po realizaci** projektu 16 žáků (94%) uvedlo správnou odpověď, pouze 1 žák (6%) udělal chybu.

Obr. č. 19 Odpovědi na otázku. č. 7 před realizací projektu (%)

Obr. č. 20 Odpovědi na otázku. č. 7 po realizací projektu (%)

Otázka č. 14: Řeka Morava pramení:

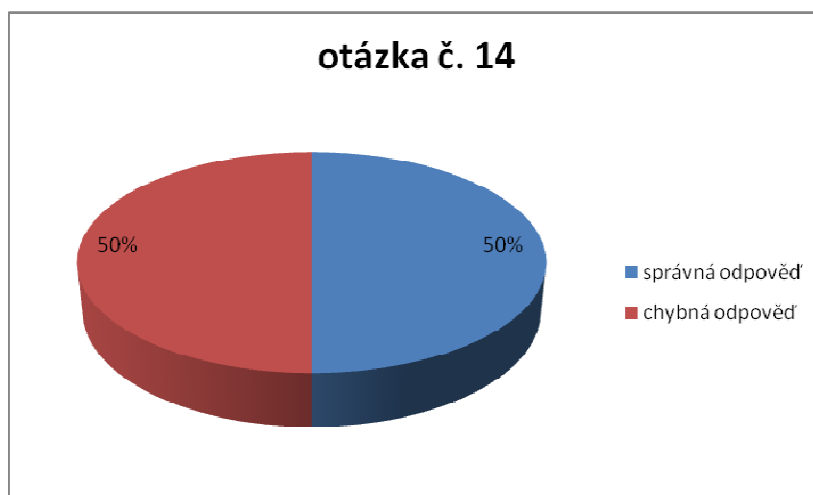
a) pod Kralickým Sněžníkem

b) v Oderských vrších

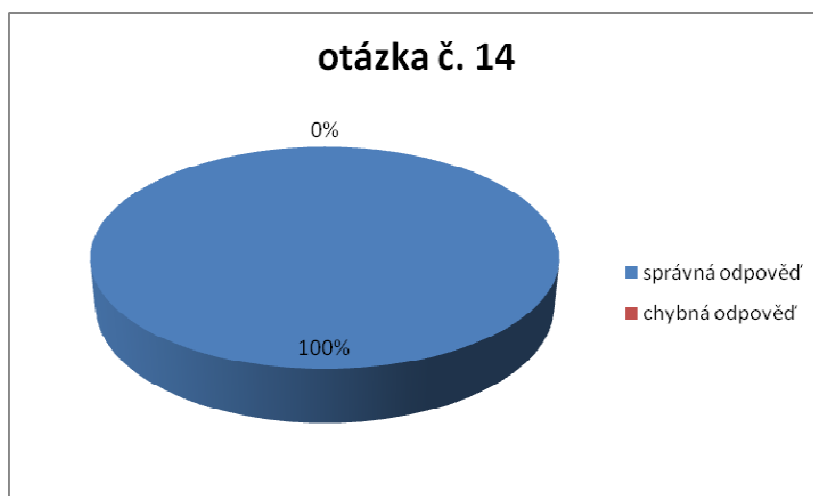
c) ve Žďárských vrších

(správná odpověď je a) pod Kralickým Sněžníkem)

Před realizací projektu odpovědělo 10 žáků (50%) správně a 10 žáků (50%) špatně. **Po realizaci** projektu uvedli všichni žáci (100%) správnou odpověď.

Obr. č. 21 Odpovědi na otázku. č. 14 před realizací projektu (%)

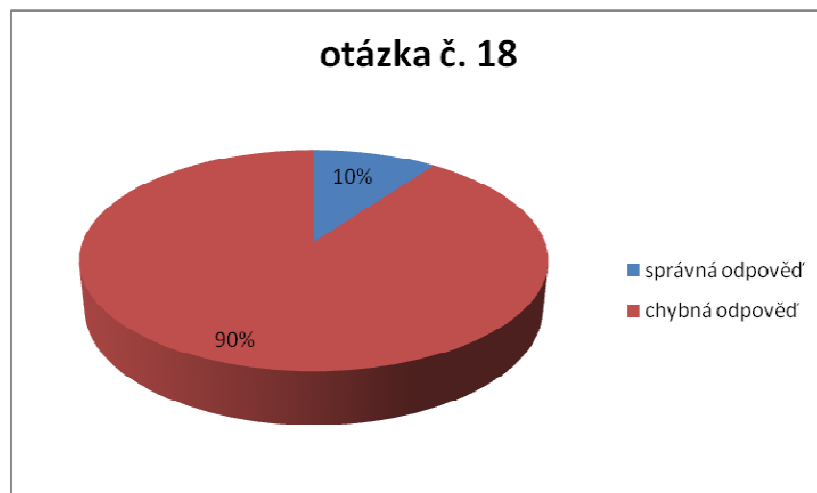
Obr. č. 22 Odpovědi na otázku. č. 14 po realizací projektu (%)

Otázka č. 18: NPP Váté písky nejvíce ohrožuje:

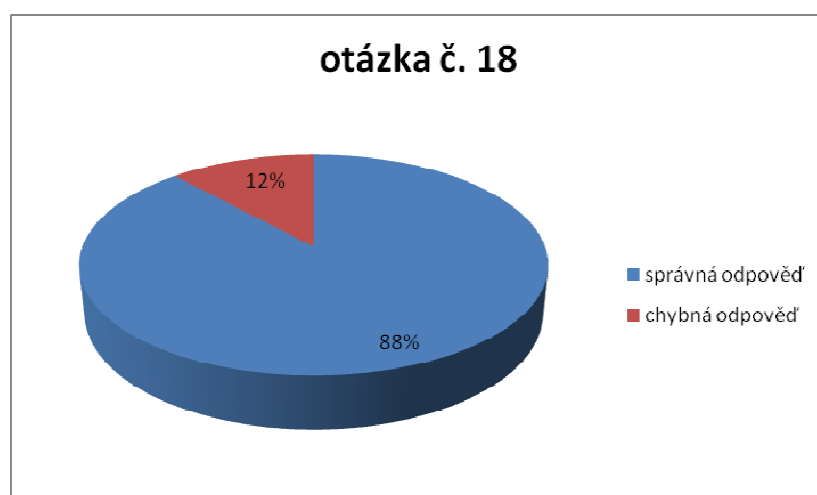
- a) železniční trať
- b) zarůstání borovicí
- c) pohyb motorových vozidel

(správná odpověď je b) zarůstání borovicí)

Před realizací projektu odpověděli 2 žáci (10%) správně a 18 žáků (90%) špatně. **Po realizaci** projektu 15 žáků (88%) uvedlo správnou odpověď a 2 žáci (12%) odpověděli špatně.

Obr. č. 23 Odpovědi na otázku. č. 18 před realizací projektu (%)

Obr. č. 24 Odpovědi na otázku. č. 18 po realizací projektu (%)

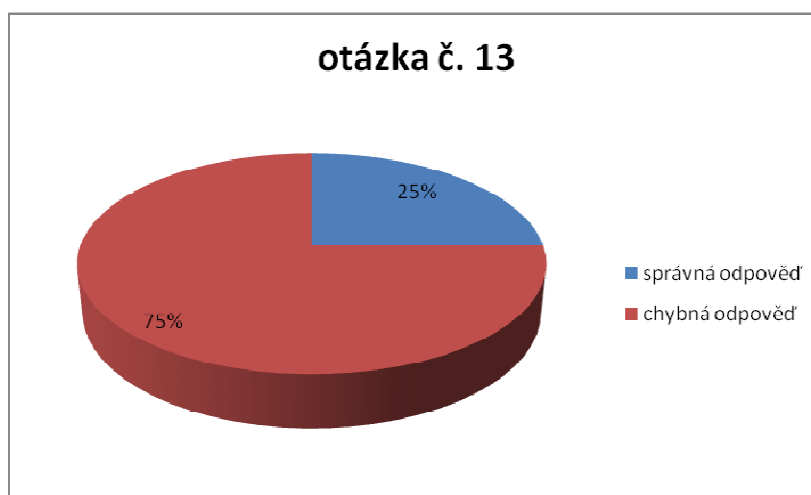
Pouze u jediné otázky nenastalo zlepšení.

Jednalo se o **otázku č. 13: Kastoreum používá průmysl:**

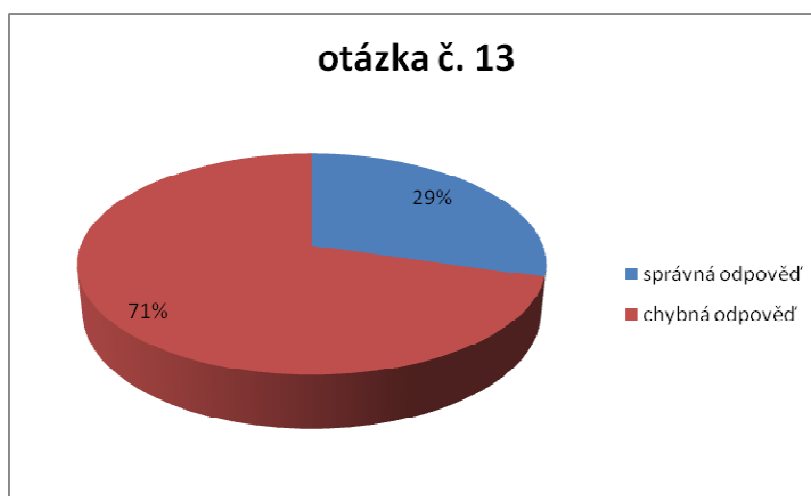
- a) kosmetický
- b) textilní
- c) zemědělský

(správná odpověď je a) kosmetický)

Před realizací projektu odpovědělo 5 žáků (25%) správně a 15 žáků (75%) špatně. **Po realizaci** projektu 5 žáků (29%) uvedlo správnou odpověď a 12 žáků (71%) odpovědělo špatně. Vysvětlují si to tím, že bylo deštivé počasí a děti ztrácely zájem o výklad.

Obr. č. 25 Odpovědi na otázku. č. 13 před realizací projektu (%)

Obr. č. 26 Odpovědi na otázku. č. 13 po realizací projektu (%)

V didaktickém testu jsem použila dvě otevřené otázky. **Otázka č. 19: Co si představuješ pod pojmem ekologie a ochrana prostředí? a otázka č. 20: Myslíš si, že je ekologie a ochrana přírody důležitá a proč?** Jeden z afektivních cílů byl posílit pozitivní postoje a názory žáků k přírodnímu prostředí. V otevřených otázkách jsem našla odpověď a pomocí obsahové analýzy je vyhodnotila. Základním souborem byl didaktický test, významovou jednotkou byly otázky č. 19 a č. 20. Z odpovědí žáků jsem vytvořila analytické kategorie a počty frekvencí seřadila do tabulky.

Tab. č. 6 Otázka č. 19 Co si představuješ pod pojmem ekologie a ochrana živ. prostředí?

	Chránit životní prostředí	Neničit a neznečišťovat přírodu	Zabránit vymření rostlin a živočichů	Třídít odpad	Slušné chování v přírodě	Nevím
Představy pojmů ekologie a ochrana životního prostředí	3	9	5	2	4	1

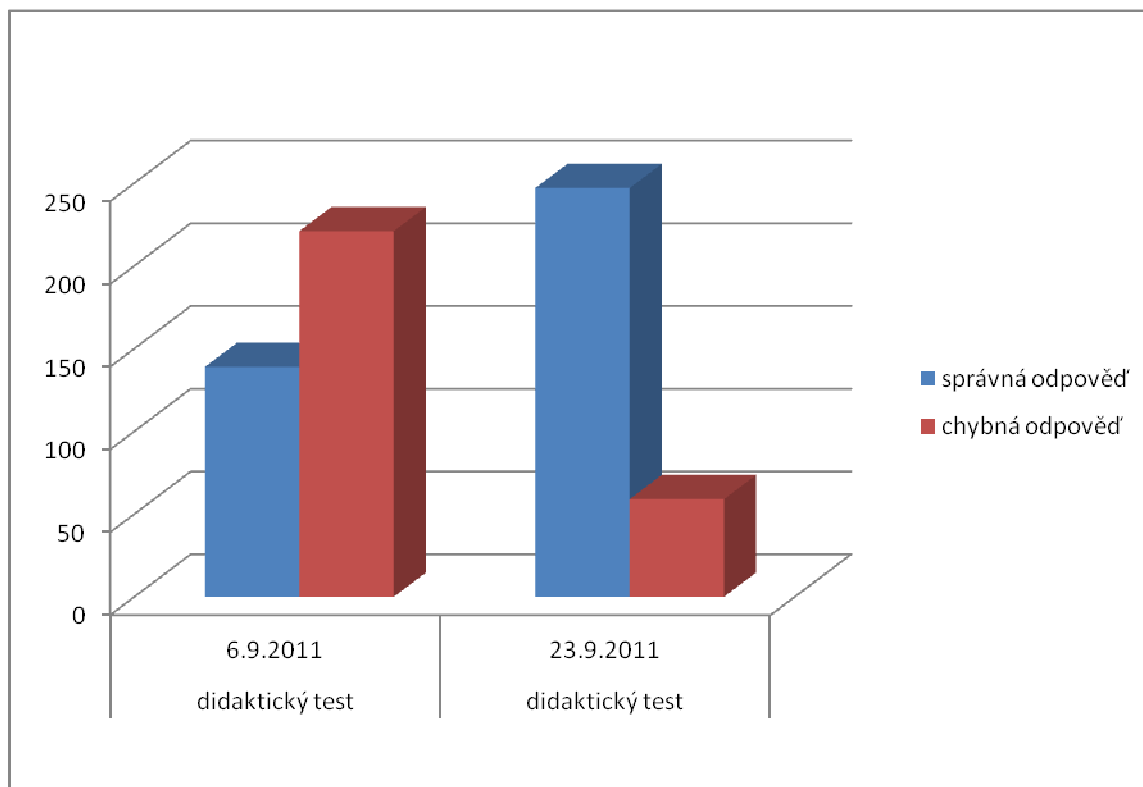
Nejčastější odpovědi žáků bylo neničit a neznečišťovat přírodu, zabránit vymření rostlin a živočichů.

Tab. č. 7 Otázka č. 20 Myslíš si, že je ekologie a ochrana přírody důležitá a proč?

	Zdravé životní prostředí	Obnova přírody	Zachování přírodních památek	Zachování lesů, rostlin a živočichů	Pozitivní vliv na zdraví člověka
Důvod ochrany přírody	1	1	5	13	3

Největší důležitost žáci přikládali k zachování lesů, rostlin, živočichů a přírodních památek.

Na závěr uvádím přehledný graf (Obr. 29), který znázorňuje vyhodnocení testů před realizací projektu a po jeho realizaci. Počet správných odpovědí po realizaci testu vypovídá o úspěšnosti projektové metody.

Obr. č. 27 Srovnání didaktických testů a úspěšnosti projektové metody

5.10 Shrnutí výsledků výchovně vzdělávacího projektu

Výchovně vzdělávací projekt, který jsem připravila po žáky 8. třídy, potvrdil, že vybranou lokalitu Bzenecké Dúbravy žáci neznali a ani ji nikdy nenavštívili. V tabulce č. 5 jsou zobrazeny počty správných a špatných odpovědí před realizací projektu a po jeho ukončení. Při mém šetření před realizací projektu, byly znalosti o Bzenecké Dúbravě velmi špatné. Ovšem po realizaci projektu je mohu hodnotit na výbornou. Výsledky potvrzují, že projektová výuka přispívá k lepšímu zapamatování získaných vědomostí.

Dílním cílem praktické části bylo ověřit aktivní účast žáků při přípravě a realizaci projektu. Spolupráce i aktivita dětí byla od počátku velmi dobrá. Zvolené téma je zaujalo, samy převzaly iniciativu při rozdělení se do skupin a výběru témat svých prezentací. V motivační části i během projektu se děti aktivně zapojovaly do diskuse. Práci ve skupině si uměly rozdělit, každý se více či méně podílel na vypracování prezentací. Zde jsem pozorovala

vůdčí typy dětí a naopak děti, které měly s prosazováním problém. Ovšem na konečném výsledku se dokázaly domluvit a konflikty nevznikaly.

Bohužel u dvou skupin chlapců se spolupráce na jejich prezentacích nevydařila. Nedokázali své práce dokončit, při hodnocení projektu uváděli výmluvy. Z mého pohledu se jednalo o nezáměr a lhostejnost přispět vlastní prací, spoléhali na druhé. Chlapci věděli, že nebudou známkováni, proto je nic nemotivovalo práci dokončit. Tuto skutečnost neberu jako neúspěch, ale spíše podnět k zamyšlení, jak to příště udělat jinak.

O tom zda byl projekt zajímavý a zábavný pro žáky, jsem si ověřila v sebehodnocení žáků, jehož výsledky jsem uvedla v kapitole 5. 8. praktické části bakalářské práce. Výsledek sebehodnocení žáků mě velmi potěšil. Všichni žáci hodnotili projekt kladně. Vynaložená příprava projektu a nová forma výuky byla přínosná nejen pro děti, ale i pro mě. Děti měly radost z nově získaných vědomostí a já dobrý pocit z odvedené práce, který je i pro pedagoga motivující k dalším činnostem.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit úroveň znalostí žáků o vybrané regionální lokalitě a vytvořit výchovně vzdělávací projekt pro žáky 8. ročníku základní školy. Prostřednictvím projektové metody umožnit dětem zábavnější formu učení a ověřit její efektivnost a funkčnost.

Získáním vlastních zkušeností s projektovou výukou jsem dospěla k názoru, že projektová metoda splňuje požadavky na moderní a efektivní vzdělávání.

Realizací a podílením se na výchovně vzdělávacím projektu žáci získali nové vědomosti, zkušenosti, naučili se spolupracovat, být zodpovědní za svoji práci a obhájit ji. Klima třídy utužilo kolektiv a žáci měli společné zážitky.

Podnětem k zamyšlení byla skutečnost, že spolupráce na společných prezentacích u dvou skupin chlapců se nevydařila. V případě, že bych projekt realizovala příště, zaměřila bych se na lepší motivaci žáků. Vedle ústního hodnocení, bych ještě preferovala hodnocení známkou od vyučujícího.

Proto si taky myslím, že na projektové vyučování by se měli žáci připravovat již na 1. stupni ZŠ. Dovednostem, jako jsou diskuse, řešení problému, schopnost pracovat ve skupině, být zodpovědný za svou práci, argumentovat, hodnotit a prezentovat, se žáci musí teprve naučit.

V jedné z definic projektu se přikláním k názoru, že výsledek projektu je jen do určité míry předvídatelný. V našem případě to platilo dvojnásob. Učitel neovlivní náladu žáků, ztrátu jejich motivace a špatné počasí. Ovšem i tady spatřuji přínos projektové výuky. Učitel se naučí improvizovat a je velmi vhodné ba žádoucí, aby měl připraveno náhradní řešení při vzniklém problému.

I přes veškeré potíže a náročné přípravě, mě práce na přípravě a realizaci výchovně vzdělávacího projektu velmi bavila. Podle výsledků didaktických testů, analýze stanovených cílů a sebehodnocení žáků mohu projektovou výuku vyhodnotit jako velmi efektivní a přínosnou.

Domnívám se, že cíle bakalářské práce byly splněny. V teoretické části vyhledáním a zpracováním odborné literatury. V praktické části byly pomocí projektové výuky uplatněny

téměř všechny tradiční i moderní didaktické principy výuky a na jejich základě se uskutečnilo efektivní učení žáků.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- [1] BEZDĚČKA, Pavel, et al. 2002. Chráněná území okresu Hodonín. Kyjov: Graticisk.
- [2] DISMAN, Miroslav, 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Vyd. 2. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.
- [3] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80- 85931-79-6.
- [4] KALHOUST, Zdeněk, OBST, Otto a kol. 2002. *Školní didaktika*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-253-x.
- [5] KASÍKOVÁ, Hana, 2010 *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-712-1.
- [6] KAŠOVÁ, Jitka a kol., 1995. *Škola trochu jinak*. Kroměříž: Iuventa.
- [7] KAŠPÁRKOVÁ, Svatava, *Aplikace aktivizujících výukových metod na základní škole (na příkladě učiva dějepisu 8. ročníku)*. Brno, 1996. Závěrečná práce rozšiřujícího studia pedagogiky. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Katedra pedagogiky. Vedoucí závěrečné práce Doc. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
- [8] KAŠPÁRKOVÁ, Svatava a kol., 2011. *Výchova školní a mimoškolní na pokusných reformních měšťanských školách a možnosti výchovného zhodnocení volného času ve Zlíně*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-218-5.
- [9] KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, 2009. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4142-4.
- [10] MAŇÁK, Josef, 2001. *Nárys didaktiky*. Vyd. 2. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1661-2.

- [11] MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil, 2003. *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.
- [12] PELIKÁN, Jiří. 1998. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-569-8.
- [13] PETTY, Geoffrey, 2004. *Moderní vyučování*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-978-x.
- [14] SINGULE, František, 1991. *Americká pragmatická pedagogika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-04020715-4.
- [15] SKALKOVÁ, Jarmila. 1999. *Obecná didaktika*. Praha: ISV. ISBN 80-85866-33-1.
- [16] SKALKOVÁ, Jarmila. 1995. *Za novou kvalitu vyučování*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-11-7.
- [17] TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J. a DVOŘÁKOVÁ, M. 2009. *Učíme v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-527-1.
- [18] VACHEK, Michal, et al. 1997. *Příroda okresu Hodonín*. Praha: Orbis.
- [19] VALENTA, Josef. 1993. *Pohledy-projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: Ipos. ISBN 80-7068-066-0.
- [20] VRÁNA, Stanislav. 1946. *Základy nové školy*. Praha: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, s.r.o. Bez ISBN.

Internetové zdroje:

- [21] BÍLÉ KARPATY, Činnost. *Bílé Karpaty.cz/vis* [online]. 2012 [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.bilekarpaty.cz/vis/index.php?page=cinnost>

- [22] ZŠ LIPOV, Dokumenty školy. *zslipov.cz* [online]. 2012 [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.zslipov.cz/dokumenty.htm>
- [23] ZŠ LIPOV, Proč my. *zslipov.cz* [online]. 2012 [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.zslipov.cz/proc.htm>
- [24] Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Rámcově vzdělávací programy. *vuppraha.cz* [online]. © 2010 [cit. 17. 3. 2012].
Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/zakladni-vzdelavani>

Jiné zdroje:

- [25] DVD, Natura 2000 Jihomoravský kraj, AZ media copy 2005
- [26] fotografie – archiv autorky
- [27] tabulky, obrázky – vlastní zpracování autorky

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CHKO	chráněná krajinná oblast
NPP	národní přírodní památka
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PAU	Přátelé angažovaného učení
RVP	Rámcově vzdělávací program
RVP ZV	Rámcově vzdělávací program základního vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZOO	Zoologická zahrada

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1 Výklad o vzniku Moravské Sahary (archiv autorky)	53
Obr. č. 2 Presentace máčky ladní (archiv autorky)	53
Obr. č. 3 Presentace žákyně o stepníku rudém (archiv autorky).....	54
Obr. č. 4 Presentace žáků o ještěrce zelené (archiv autorky).....	55
Obr. č. 5 Práce žáků s laboratorní lupou (archiv autorky)	56
Obr. č. 6 Práce žáků s laboratorní lupou (archiv autorky)	56
Obr. č. 7 Presentace žáků o mravkolevu (archiv autorky).....	57
Obr. č. 8 Pískovna (archiv autorky)	58
Obr. č. 9 Pískovna (archiv autorky)	59
Obr. č. 10 Meandr řeky Moravy (archiv autorky).....	60
Obr. č. 11 Názorná pomůcka „Bobří špalíček“ (archiv autorky).....	61
Obr. č. 12 Hra kufr (archiv autorky)	62
Obr. č. 13 Společná fotografie (archiv autorky)	63
Obr. č. 14 Skupinová práce dětí s prac. listy (archiv autorky).....	64
Obr. č. 15 Skupinová práce dětí s prac. listy (archiv autorky).....	64
Obr. č. 16 Realizace výstavy prezentací (archiv autorky).....	65
Obr. č. 17 Odpovědi na otázku č. 5 před realizací projektu (%).....	74
Obr. č. 18 Odpovědi na otázku č. 5 po realizací projektu (%).....	74
Obr. č. 19 Odpovědi na otázku. č. 7 před realizací projektu (%).....	75
Obr. č. 20 Odpovědi na otázku. č. 7 po realizací projektu (%).....	75
Obr. č. 21 Odpovědi na otázku. č. 14 před realizací projektu (%).....	76
Obr. č. 22 Odpovědi na otázku. č. 14 po realizací projektu (%).....	76
Obr. č. 23 Odpovědi na otázku. č. 18 před realizací projektu (%).....	77
Obr. č. 24 Odpovědi na otázku. č. 18 po realizací projektu (%).....	77
Obr. č. 25 Odpovědi na otázku. č. 13 před realizací projektu (%).....	78
Obr. č. 26 Odpovědi na otázku. č. 13 po realizací projektu (%).....	78
Obr. č. 27 Srovnání didaktických testů a úspěšnosti projektové metody.....	80

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 3 – část 1	70
Tab. č. 2 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 3 – část 2	70
Tab. č. 3 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 4	70
Tab. č. 4 Počty frekvencí odpovědí na otázku č. 5	71
Tab. č. 5 Vyhodnocení didaktického testu	72
Tab. č. 6 Otázka. č. 19 Co si představuješ pod pojmem ekologie a ochrana živ. prostředí?	79
Tab. č. 7 Otázka č. 20 Myslíš si, že je ekologie a ochrana přírody důležitá a proč?	79

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I - PRACOVNÍ LIST - BOBR

PŘÍLOHA P II - PRACOVNÍ LIST – MORAVA

PŘÍLOHA P III - DIDAKTICKÝ TEST

PŘÍLOHA PI: PRACOVNÍ LIST - BOBR

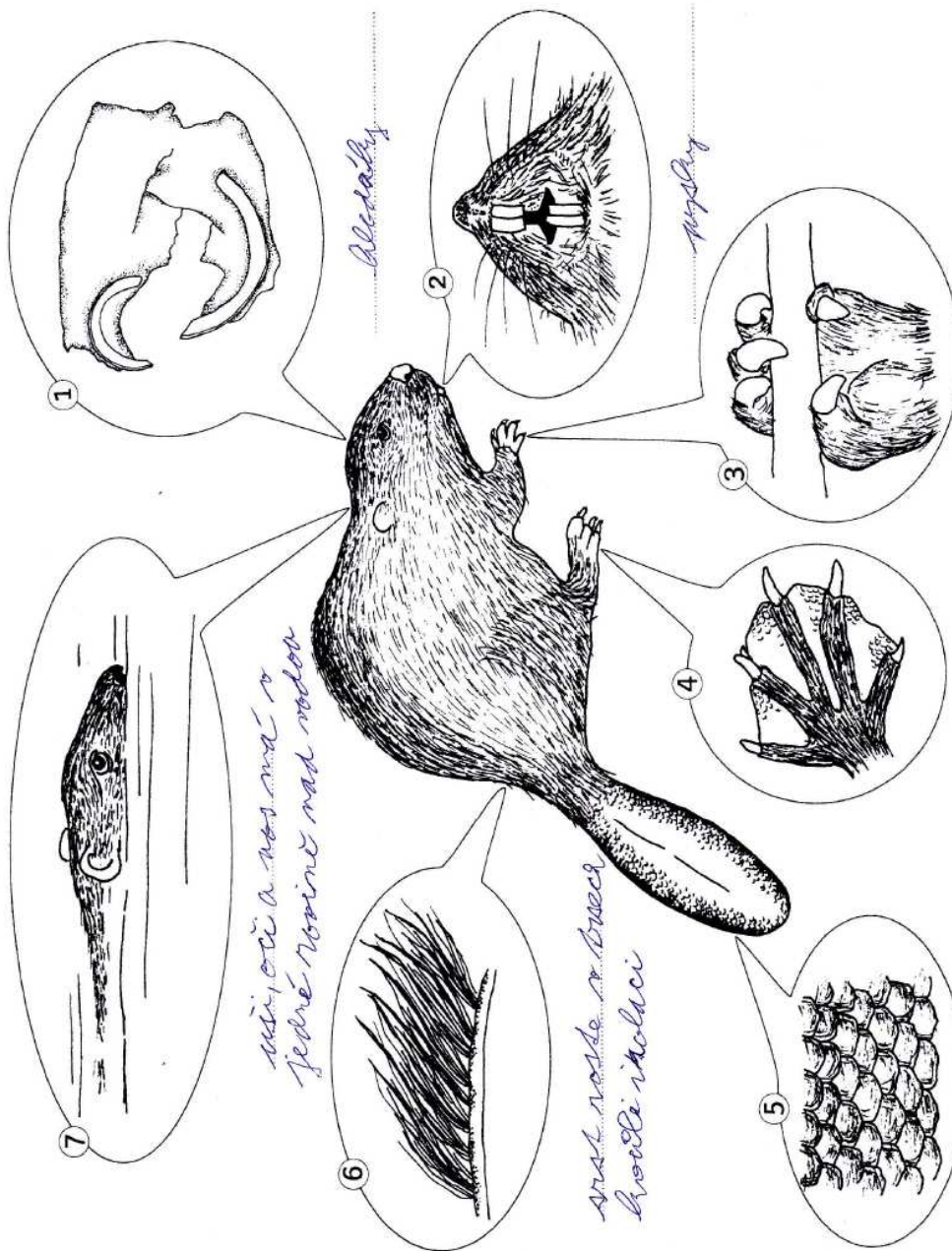

Sluňákov

Pracovní list č. 3

A3 - Jak je bobr přizpůsobený svému prostředí?

Na bobřím těle najdete řadu přizpůsobení k životu ve vodě a k jeho způsobu života (tzv. adaptace). Popište, jak je bobr přizpůsobený svému prostředí, jednotlivé adaptace zapíšte ke správným obrázkům.

Alcedašky

mysky

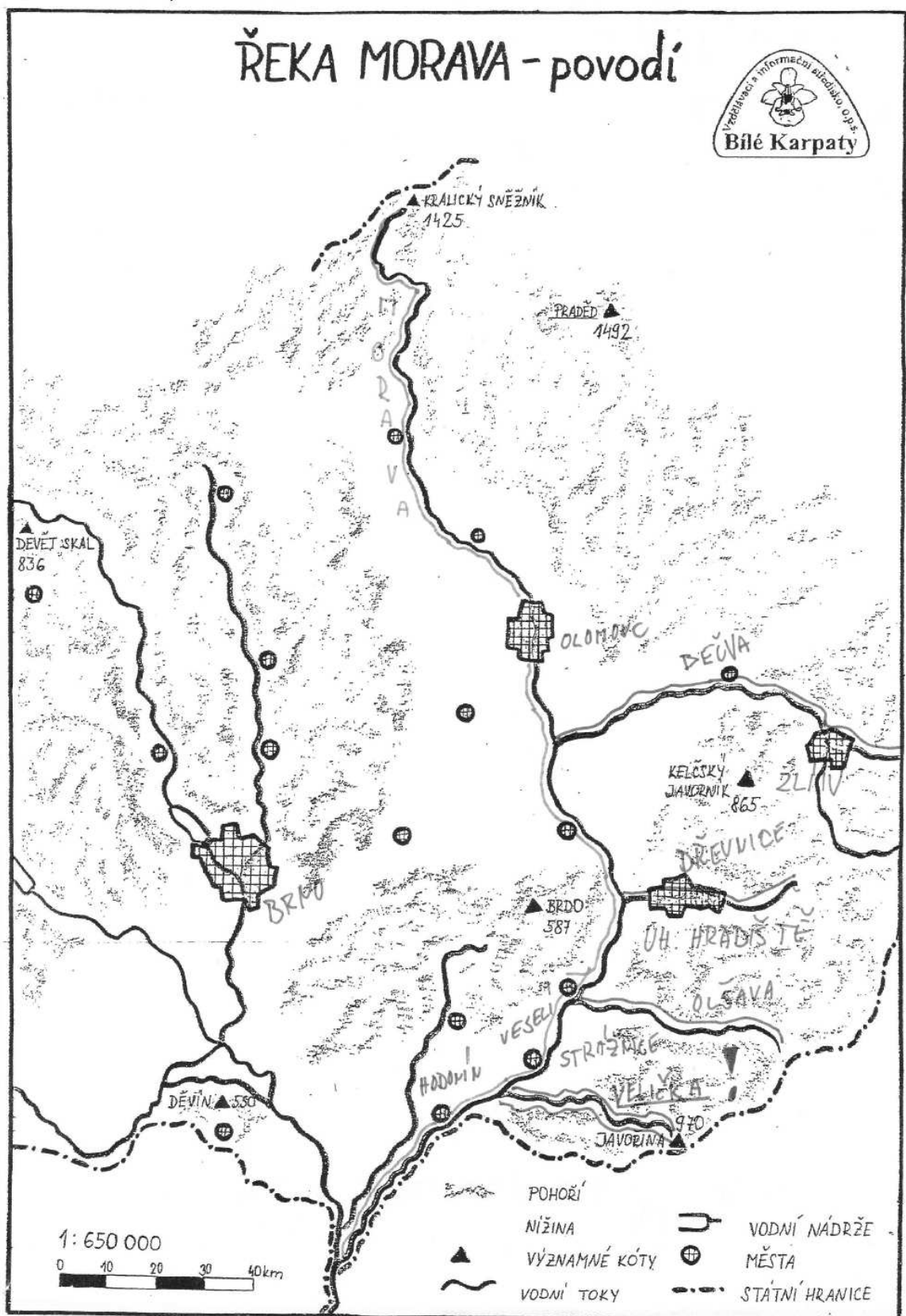
ušnice a nos má v jedné rovině nad vodou

srst roste v kusech kvůli izolaci

silné přední tlapy a uchopení potravy a k borení a norám

šupiny na ocasu
Alcedašky

PŘÍLOHA P II: PRACOVNÍ LIST – ŘEKA MORAVA

PŘÍLOHA P III: DIDAKTICKÝ TEST

Didaktický test

Znalosti a zvláštnosti Bzenecké Dúbravy

Jmenuji se Bohuslava Skrálová a jsem studentkou UTB ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, obor sociální pedagogika.

Ráda bych Vás požádala o vyplnění didaktického testu, jehož cílem je zjistit Vaše znalosti o regionu Bzenecká Dúbrava. Dotazník je součástí mé bakalářské práce a je anonymní.

1. Znáš lokalitu Bzenecká Dúbrava?
  - a) ano
  - b) ne
2. Součástí lokality Bzenecké Dúbravy je Národní přírodní památka (dále jen NNP) Váté písky. Navštívil/la jsi někdy tuto oblast?
  - a) ano
  - b) ne

Pokud ano, dopiš s kým (např. s rodiči, se školou, tábor atd.)
3. Název Dúbrava je odvozen:
  - a) podle lesního porostu, který tvoří duby
  - b) podle jména lesníka, který v minulosti lokalitu zalesnil
  - c) podle názvu místní mokřiny
4. NPP Váté písky se nachází u města:
  - a) Veselí nad Moravou
  - b) Bzenec
  - c) Kyjov
5. Oblastí NNP Váté písky se také říká:
  - a) Moravská Sahara
  - b) Bílá pískovna
  - c) Zaváté břehy
6. Typická vegetace NPP Váté písky je:
  - a) řídká a nízká
  - b) hustá a vysoká
  - c) žádná
7. Pouze v NPP Váté písky se nachází chráněná ozdobná tráva. Jmenuje se:
  - a) kozlík lékařský
  - b) lipnice luční
  - c) kavyl písečný
8. Vzácností celoevropského měřítka je v NPP Váté písky teplomilný pavouk. Nazývá se:
  - a) stepník černonohý
  - b) stepník moravský
  - c) stepník rudý

9. Jedním z obyvatelů NPP Váté písky je Mravkolev. Mravkolev je:
- a) savec
  - b) hmyz
  - c) pták
10. Jedním z ohrožených druhů ptactva, který hnízdí v NPP Váté písky, je:
- a) datel
  - b) dlask
  - c) dudek
11. V NPP Váté písky je početná populace ještěrek zelených. Dospělí jedinci dorůstají do velikosti:
- a) 6 cm
  - b) 15 cm
  - c) 30 cm
12. Co je meandr:
- a) hornina
  - b) zákruta řeky
  - c) rostlina
13. Kastoreum používá průmysl:
- a) kosmetický
  - b) textilní
  - c) zemědělský
14. Řeka Morava pramení:
- a) pod Kralickým Sněžníkem
  - b) v Oderských vrších
  - c) ve Žďárských vrších
15. Řeka Morava se vlévá do řeky:
- a) Dyje
  - b) Váhu
  - c) Dunaje
16. Slepé rameno je když:
- a) koryto je z jedné strany izolované
  - b) korytem proudí voda
  - c) koryto je z obou stran uzavřené
17. Rekultivaci vystihuje slovo:
- a) obnova
  - b) rozmnožování
  - c) vybranost a elegance
18. NPP Váté písky nejvíce ohrožuje:
- a) železniční trať
  - b) zarůstání borovicí
  - c) pohyb motorových vozidel

19. Co si představuješ pod pojmem ekologie a ochrana prostředí?

20. Myslíš si, že je ekologie a ochrana přírody důležitá a proč?

Děkuji za Vaši ochotu a čas strávený vyplněním tohoto dotazníku.

Bohuslava Skrálová